

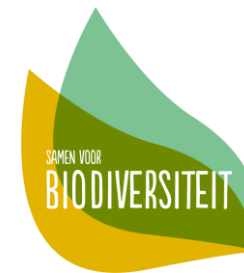
Beelden van biodiversiteit

*Onderzoek naar cognitieve, normatieve en
expressieve dimensie van biodiversiteit en naar
biodivers gedrag*

Auteurs: Marjolein Kloek, Gerard van der Werf,
Ester van de Ven & Kevin Hengstz

B6671

5 oktober 2020

motivaction
insights and strategy

Samenvatting

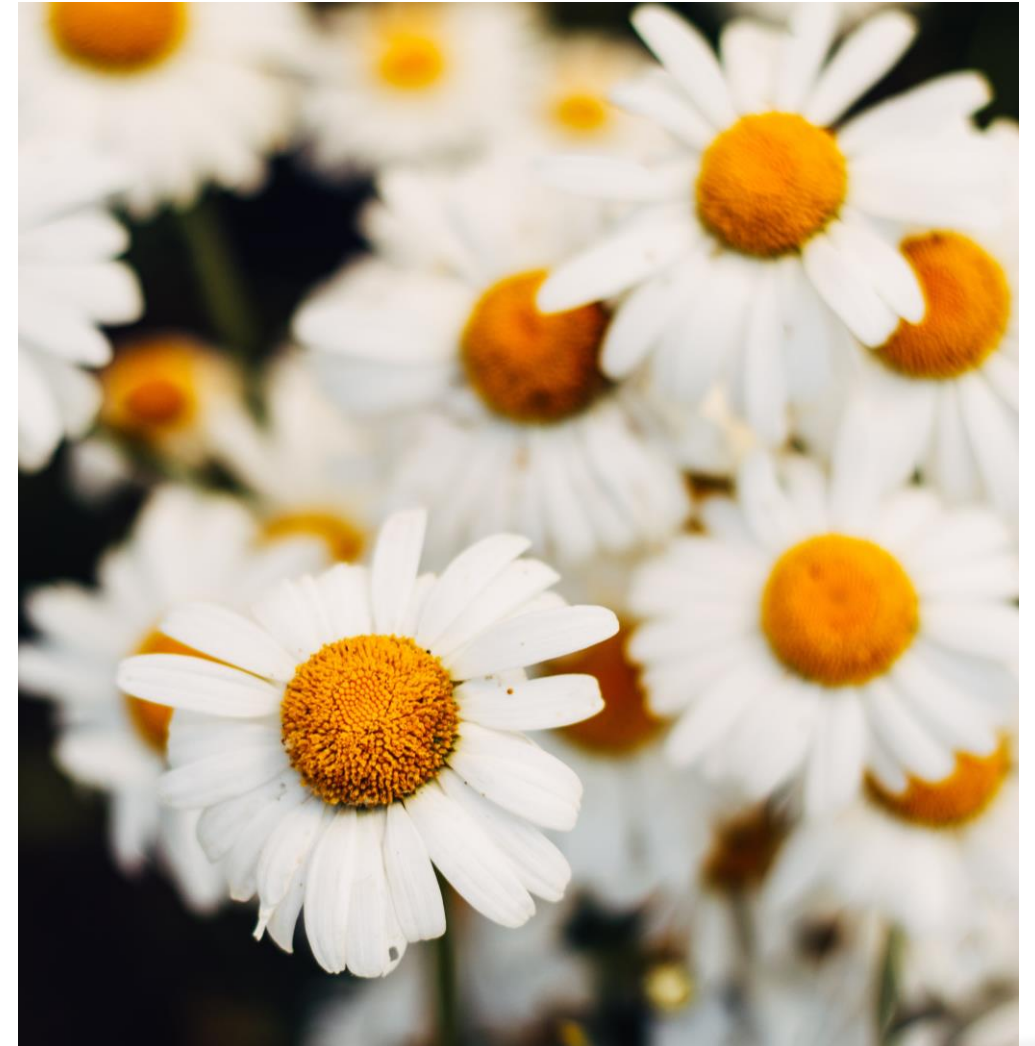

Samenvatting (1/2)

- Het begrip biodiversiteit is nog niet algemeen ingeburgerd: twee op de vijf Nederlanders (38%) zeggen te weten wat biodiversiteit inhoudt, één op de vijf Nederlanders (20%) heeft nog niet eerder van biodiversiteit gehoord, de rest van de Nederlanders heeft er wel eens van gehoord maar weet niet precies wat het inhoudt.
- Nederlanders die (een beetje) een beeld hebben bij biodiversiteit, associëren biodiversiteit vooral met natuur, planten en dieren, variatie, (biologische) landbouw en gezondheid.
- Het belang van de bescherming van natuur en biodiversiteit wordt breed gedeeld. Vier van de vijf Nederlanders vinden het belangrijk om biodiversiteit te beschermen. Natuur en biodiversiteit staat voor Nederlanders op de vijfde plaats van onderwerpen waar dringend verandering op nodig is. Na gezondheidszorg, criminaliteit en veiligheid, hoe mensen met elkaar omgaan en energie en klimaat. Voor Nederlanders die het begrip biodiversiteit kennen, staat het op de tweede plaats van onderwerpen waarop dringend verandering nodig is.
- Hoewel beschermen van natuur en biodiversiteit door veel Nederlanders belangrijk wordt gevonden, is het minder een onderwerp waardoor ze zich persoonlijk voelen aangesproken voelen. Circa de helft van de Nederlanders geeft aan dat zij zich zorgen maken over het verlies van biodiversiteit (52%).
- Hoogopgeleiden kennen het begrip biodiversiteit beter, vinden het belangrijker om biodiversiteit te beschermen, en hebben een sterkere persoonlijke binding met biodiversiteit dan laagopgeleiden. Dit geldt ook voor mensen die het begrip biodiversiteit reeds kennen ten opzichte van mensen die nog nooit van biodiversiteit hadden gehoord.
- Nederlanders geven vaker aan dat andere partijen in Nederland (heel) veel zouden moeten doen om biodiversiteit te beschermen, dan dat zij zelf (heel) veel zouden moeten doen om biodiversiteit te beschermen. Toch vinden drie van de vijf Nederlanders dat zichzelf, als burgers, (heel) veel moeten doen voor biodiversiteit (62%).
- Er is bij de meerderheid van de Nederlanders (56%) wel een wil om iets te doen voor biodiversiteit, maar ze weten niet goed weten wat ze kunnen doen om biodiversiteit te beschermen en voelen zich niet gevraagd. Circa driekwart (74%) van de Nederlanders heeft geen of een beperkt beeld van wat ze kunnen doen en slechts één op de tien Nederlanders (10%) geeft aan gevraagd te zijn om iets te doen aan biodiversiteit.
- De helft van de Nederlanders kan één of meerdere voorbeelden noemen van biodivers gedrag, daarbij wordt vooral gedacht aan het vergroenen van tuin, balkon, terras of dak en aan bredere duurzaamheidsmaatregelen als afval scheiden / verminderen, en bewust omgaan met voedsel, vervoer en energie.

Samenvatting (2/2)

- Ook al geven Nederlanders aan dat ze niet zo goed weten wat ze kunnen doen om biodiversiteit te beschermen, toch werd er op lokale schaal bijgedragen aan biodiversiteit in het voorgaande jaar. Fysieke maatregelen in de directe woonomgeving, zoals voorzieningen voor dieren bij het huis plaatsen (47%) of tuin, balkon, terras of dak vergroenen (46%), zijn het meest populair en worden door bijna de helft van de Nederlanders genomen, gevolgd door financiële maatregelen zoals producten kopen die rekening houden met biodiversiteit (40%).

A scenic landscape photograph featuring a calm river in the foreground, with lush green trees framing the scene on both sides. In the background, two horses are grazing in a green field under a bright sky. A semi-transparent teal banner is overlaid across the middle of the image.

Achtergrond en methode

Het begrip 'biodiversiteit' krijgt de laatste twee decennia steeds meer aandacht: binnen de wetenschappelijk wereld, bij beleidsmakers, bij maatschappelijke organisaties en bij bedrijven. Zo is in 2019 het Deltaplan Biodiversiteitsherstel opgericht, waarbij boeren, terreinbeheerders, particulieren, onderzoekers en overheden zich inzetten voor biodiversiteitsherstel. Is het begrip biodiversiteit ondertussen ook algemeen bekend onder burgers? En wat verstaan zij onder biodiversiteit? Om te peilen welke beelden van biodiversiteit burgers hebben en op welke manier burgers zich biodivers gedragen, heeft het Deltaplan Biodiversiteitsherstel een onderzoek laten uitvoeren onder 1.230 respondenten. Het onderzoek richtte zich op de beleving van biodiversiteit: de beelden die mensen hebben bij het begrip biodiversiteit. Daarbij worden in dit onderzoek verschillende dimensies van de beleving van biodiversiteit onderscheiden:

- Cognitieve dimensie: associaties met biodiversiteit, kennis over het begrip biodiversiteit
- Normatieve dimensie: waarde of belang van biodiversiteit
- Expressieve dimensie: gevoel en verbondenheid met biodiversiteit

Naast de beleving van biodiversiteit, richtte dit onderzoek zich tevens op het handelingsperspectief dat de Nederlandse bevolking ervaart om zich in te zetten voor biodiversiteit. Van welk gedrag denken burgers dat het bijdraagt aan biodiversiteit(sherstel)? En welke gedragingen waarvan uit onderzoek bekend is dat deze bijdragen aan biodiversiteit, voeren mensen daadwerkelijk uit? In dit onderzoek wordt, in navolging van Boer en Langers (2017), daarbij onderscheid gemaakt tussen twee vormen van biodivers gedrag: beschermen en medebeslissen. Beschermen kan bestaan uit het financieel bijdragen aan natuurbescherming (zoals door lidmaatschap van natuurbeschermingsorganisaties, aankoop van duurzame producten, groen beleggen) en uit het verrichten van fysieke activiteiten voor natuur en landschap (zoals vrijwilligerswerk voor een natuurorganisatie, vergroenen van eigen omgeving). Medebeslissen is gericht op het beïnvloeden van besluitvorming over biodiversiteit. Bijvoorbeeld door stemgedrag, actievoeren of het opzetten van een groen burgerinitiatief.

Methode

Betrokken onderzoekers

De coördinatie, opzet van de vragenlijst, interpretatie en analyse van de open vragen van het onderzoek is uitgevoerd door dr. ir. Marjolein Kloek, Staatsbosbeheer. Het veldwerk en de analyse van de gesloten vragen is uitgevoerd door Motivaction, door Gerard van der Werf, Ester van de Ven en Kevin Hengstz.

Onderzoeksopzet

Het onderzoek is uitgevoerd door middel van een online vragenlijst onder Nederlanders in de leeftijd van 18 tot en met 80 jaar. Geënquêteerden zijn geworven via het StemPunt-panel van Motivaction. In totaal zijn 3.650 respondenten uitgenodigd en hebben 1.230 respondenten de vragenlijst volledig ingevuld (n=1.230). De respondenten hebben als dank voor deelname aan het onderzoek punten voor het StemPunt spaarprogramma ontvangen. De steekproef is gewogen representatief op de kenmerken geslacht, leeftijd, opleiding, regio en Mentality, volgens de Gouden Standaard van het CBS voor sociodemografische gegevens. Het veldwerk is uitgevoerd van 23 tot en met 27 augustus 2020. Zie bijlage 2 voor de vragenlijst en bijlage 3 voor de kenmerken van de steekproef.

Analyse

Voor gesloten vragen is gekeken of de antwoorden verschillen als gevolg van geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, regio, inkomen en duurzaamheidssegment (naar het Mentality-model). Voor categorische variabelen wordt een Chi-kwadraat-toets gebruikt, voor continue variabelen een t-toets.

Omgang met data

Primaire onderzoeksbestanden worden tenminste 12 maanden na afronden van het onderzoek bewaard. Het onderzoeksrapport over de gesloten vragen van Motivaction is op te vragen bij de auteur van dit onderzoek. In het onderzoeksrapport door Motivaction wordt ook ingegaan op de relatie met Mentality / duurzaamheidssegmenten; deze relatie wordt niet behandeld in het onderhavige rapport.

Leeswijzer

Dit rapport is opgesplitst in twee delen. Het eerste deel richt zich op de beleving van biodiversiteit. Hierin worden de cognitieve, normatieve en expressieve dimensie van het begrip biodiversiteit besproken. In het tweede deel wordt ingegaan op biodivers gedrag.

Resultaten

Deel 1: Beleving van biodiversiteit

Cognitieve dimensie

Associaties met biodiversiteit (1/3)

Biodiversiteit is een complex begrip. De cognitieve dimensie van biodiversiteit betreft wat onder biodiversiteit wordt verstaan; en dat is niet eenduidig. In de wetenschap komen veel verschillende definities van biodiversiteit voor. Sommige definities zijn slechts gericht op rijkdom van of variatie in soorten, terwijl de meest uitgebreide definities ook rijkdom van en variatie in genen, ecosystemen, biotische processen en de interacties en balans daartussen beschouwen als een onderdeel van biodiversiteit (DeLong, 1996).

Kennen Nederlanders het begrip biodiversiteit, en wat verstaan ze er dan onder? Om daar een beeld van te krijgen, is aan respondenten gevraagd om de woorden te noteren die bij hen opkomen als ze denken aan biodiversiteit. Respondenten konden net zo veel associaties geven als gewenst. Een enkele respondent kwam tot 10 associaties.

35% van de respondenten heeft deze vraag niet heeft ingevuld. Dit hoeft niet per se te betekenen dat zij nog nooit van het begrip biodiversiteit hebben gehoord, zoals verderop in dit rapport zal blijken. Duidelijk is dat ongeveer twee derde van de respondenten wel associaties heeft bij het begrip biodiversiteit.

In totaal zijn er 794 verschillende spontane associaties genoemd. Vervolgens zijn alle typefouten verwijderd en zijn de antwoorden gehomogeniseerd, door woorden te groeperen met een andere grammaticale vorm. Zo werden 'verschil', 'verschillen', 'verschillend' en 'verschillende' samengevoegd tot 'verschillen'. Hierdoor werd het aantal associaties ingedikt tot 522 associaties met biodiversiteit.

Associatie	Aantal keer genoemd
Natuur	152
Dieren	67
Biologisch	64
Verschillen	62
Planten	59
Milieu	50
Ecosysteem	34
Insecten	28
Verscheidenheid	27
Variatie	25
Verschillende soorten	24
Natuurlijk	23
Biologische producten	21
Diversiteit	20
Duurzaamheid	20
Gezond	19
Verschillende planten en dieren	19
Bio	17
Biologie	16
Duurzaam	16

Tabel 1: 20 meest genoemde associaties met biodiversiteit

Cognitieve dimensie

Associaties met biodiversiteit (2/3)

Van de meest genoemde associaties (zie tabel 1) springt de term 'natuur' eruit. Deze term wordt het vaakst geassocieerd met biodiversiteit, namelijk 152 keer. Daarnaast zijn er nog vijf termen die meer dan 50 keer worden geassocieerd met biodiversiteit: 'dieren', 'biologisch', 'verschillen', 'planten en milieu'.

Het biologische organisatieniveau dat Nederlanders het meest direct associëren met biodiversiteit is het soortniveau of het niveau van planten en dieren. Zo worden 'planten', 'dieren', 'verschillende soorten', 'verschillende planten en dieren' en 'flora' en 'fauna' meer dan 15 keer genoemd. Opvallend is dat van meer specifieke soortgroepen alleen insecten in de top-20 voorkomt, en niet bijvoorbeeld zoogdieren, vissen of vogels. Wellicht heeft dit te maken met de media-aandacht en campagnes rondom het thema insecten en biodiversiteit die recent hebben plaatsgevonden.

Hogere organisatieniveaus - zoals levensgemeenschappen, ecosystemen, biosferen - of juist lagere organisatieniveaus - zoals cellen, DNA - worden veel minder vaak genoemd. Hiervan komt alleen 'ecosysteem' in de top-20 voor.

Diversiteit wordt ook sterk geassocieerd met biodiversiteit. Dit thema komt in zes woorden in de top-20 terug: 'verschillen', 'verscheidenheid', 'variatie', 'verschillende soorten', 'diversiteit' en 'verschillende planten en dieren'. Deze woorden komen ook in andere samenstellingen vaak terug (zie bijlage 4).

Veel minder vaak genoemd is de interactie, samenhang of balans daartussen. Alleen het woord 'evenwicht' komt net buiten de top-20, op plaats 28, voor.

Biodiversiteit wordt daarnaast gekoppeld aan (specifieke vormen van) landbouw, met name biologisch, zo is te zien aan de woorden 'biologisch' en 'biologische producten' in de top-20. Ook de woorden 'landbouw', 'boeren', 'bio-industrie' en 'biologisch voedsel' worden door meerdere mensen genoemd (zie tabel 1). De landbouw is daarmee de belangrijkste actor die wordt geassocieerd met biodiversiteit. Verder leggen Nederlanders een verband tussen biodiversiteit en gezondheid: 'gezond' komt voor in de top-20 en 'gezondheid' en 'gezond eten' wordt ook door meerdere mensen genoemd.

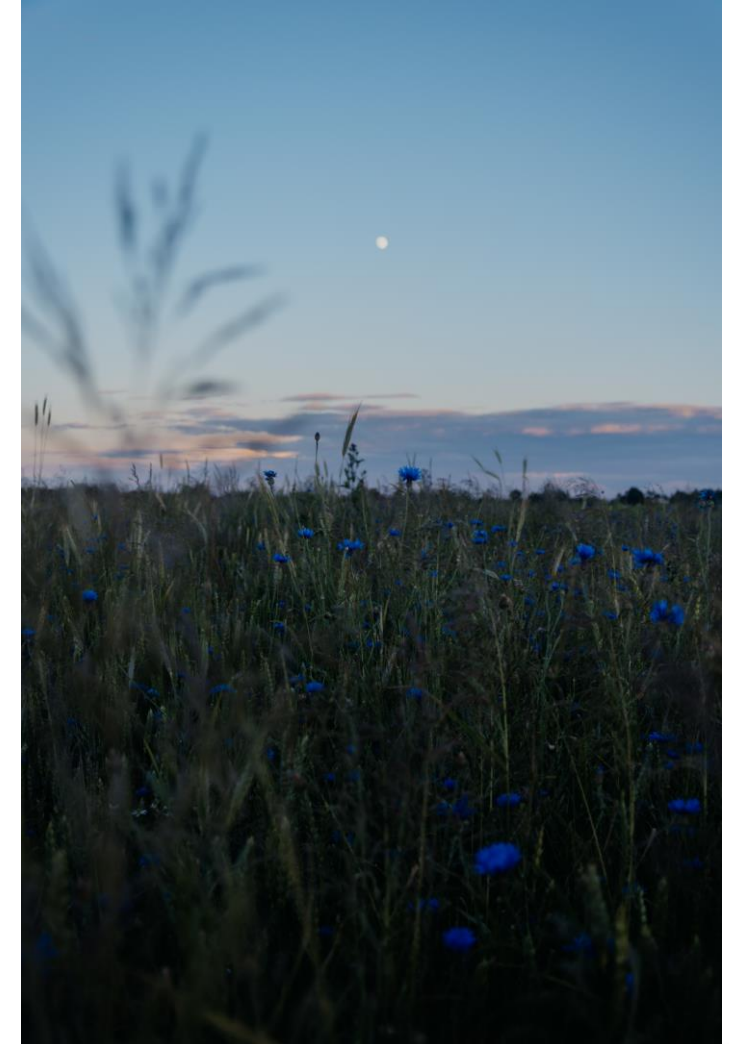
Cognitieve dimensie

Associaties met biodiversiteit (3/3)

In de top-20 komen geen associaties voor die te maken hebben met de achteruitgang van biodiversiteit of met het belang van biodiversiteit. Buiten de top-20 vallen wel woorden als 'beschermen', 'uitsterven', 'noodzaak', 'nodig' en 'afname', maar deze worden alle door minder dan tien mensen genoemd.

Tot slot nog een aantal associaties die slechts in beperkte mate worden genoemd:

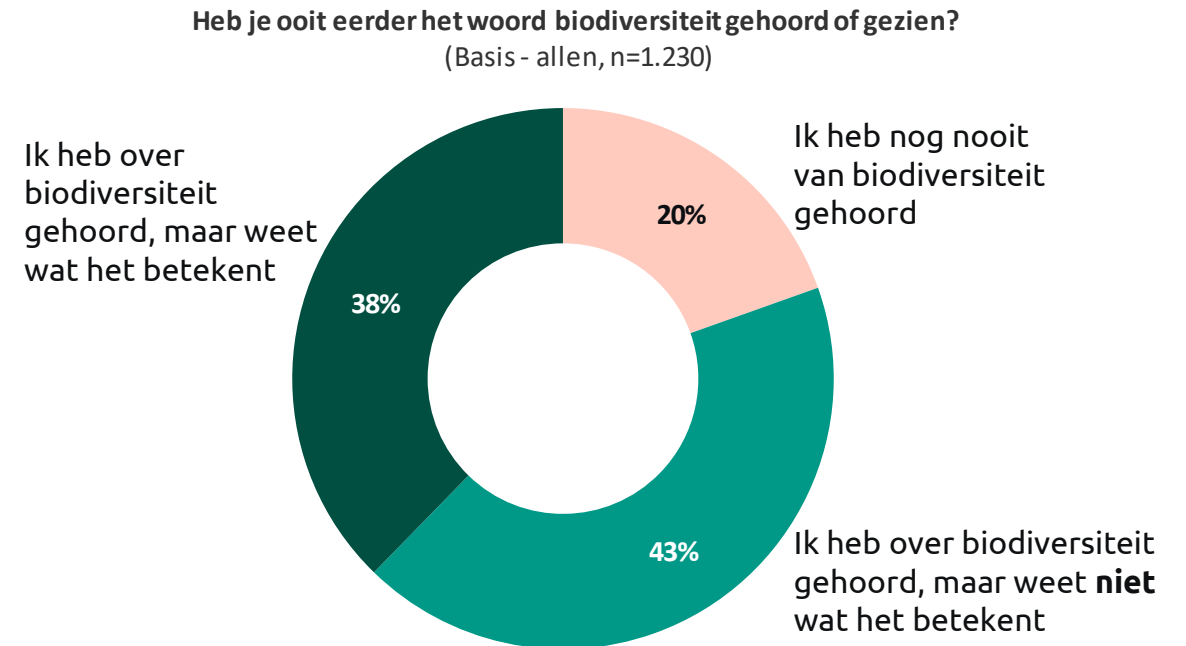
- Woorden die een negatief sentiment oproepen, soms verbonden met activisme, zoals 'stadse fratsen', 'gezeur', 'geitenwollensokken' en 'milieudrammers';
- Het eigen handelingsperspectief, met woorden als 'afval scheiden', 'vegetariër', 'biobak' en 'hergebruik';
- Het financiële aspect, zoals 'duur', 'kost geld'.

Cognitieve dimensie

Bekendheid met biodiversiteit (1/3)

Bijna twee derde van de respondenten heeft associaties bij het begrip 'biodiversiteit', maar de bekendheid van het woord biodiversiteit is nog iets groter. 80% heeft het begrip biodiversiteit wel eens gehoord of gezien. Echter, een aanzienlijk deel van hen weet niet precies wat het betekent. Bijna twee van de vijf respondenten geven aan te weten wat biodiversiteit betekent (38%).

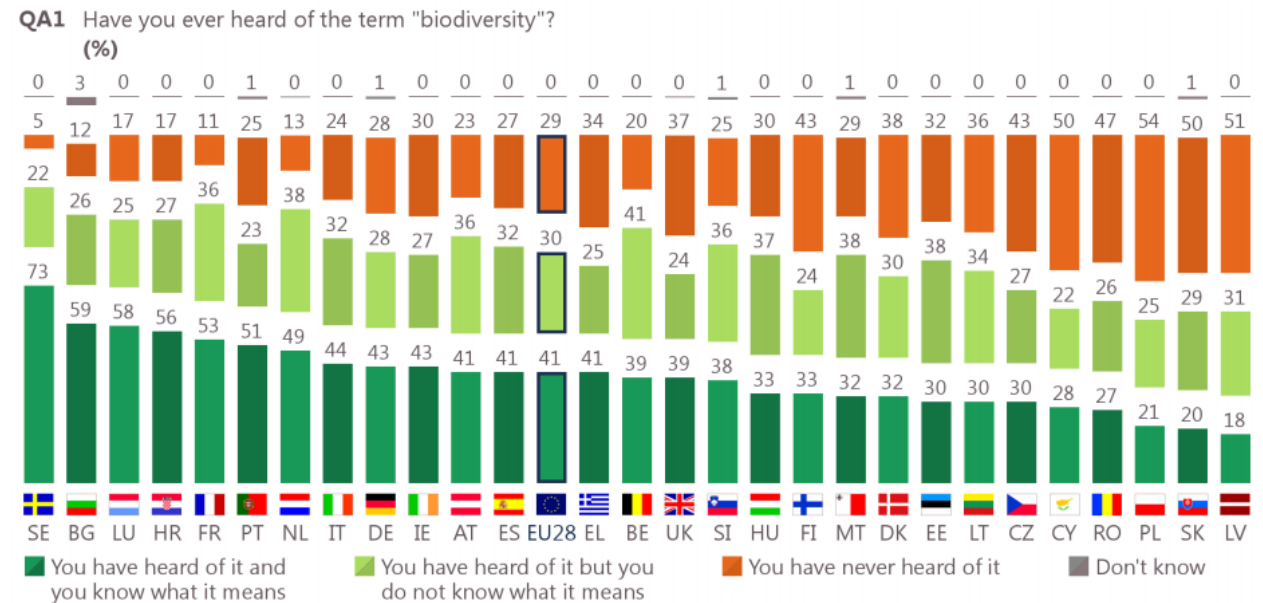

Figuur 1: bekendheid met biodiversiteit

Cognitieve dimensie

Bekendheid met biodiversiteit (2/3)

De bekendheid van het begrip biodiversiteit in dit onderzoek is vergelijkbaar met het Europese gemiddelde zoals gemeten in de Eurobarometer 2018 (zie figuur 2). Echter, het is iets lager dan door Nederlanders aangegeven in de Eurobarometer 2018. Het aandeel mensen dat weet wat biodiversiteit betekent is met 38% in het onderhavige onderzoek 11 procentpunt lager dan in de Eurobarometer 2018. De Nederlandse waarden in de Eurobarometer liggen buiten de betrouwbaarheidsinterval van onderhavige uitkomsten, wat erop zou wijzen dat de bekendheid van biodiversiteit is afgenomen. Echter, omdat er geen gegevens beschikbaar waren over de steekproefomvang van de Eurobarometer, is niet met zekerheid vast te stellen of de uitkomsten ook echt onverenigbaar met elkaar zijn.

Figuur 2: Europese bekendheid met het begrip biodiversiteit in 2018.
Bron: Eurobarometer 2018.

Cognitieve dimensie

Bekendheid met biodiversiteit (3/3)

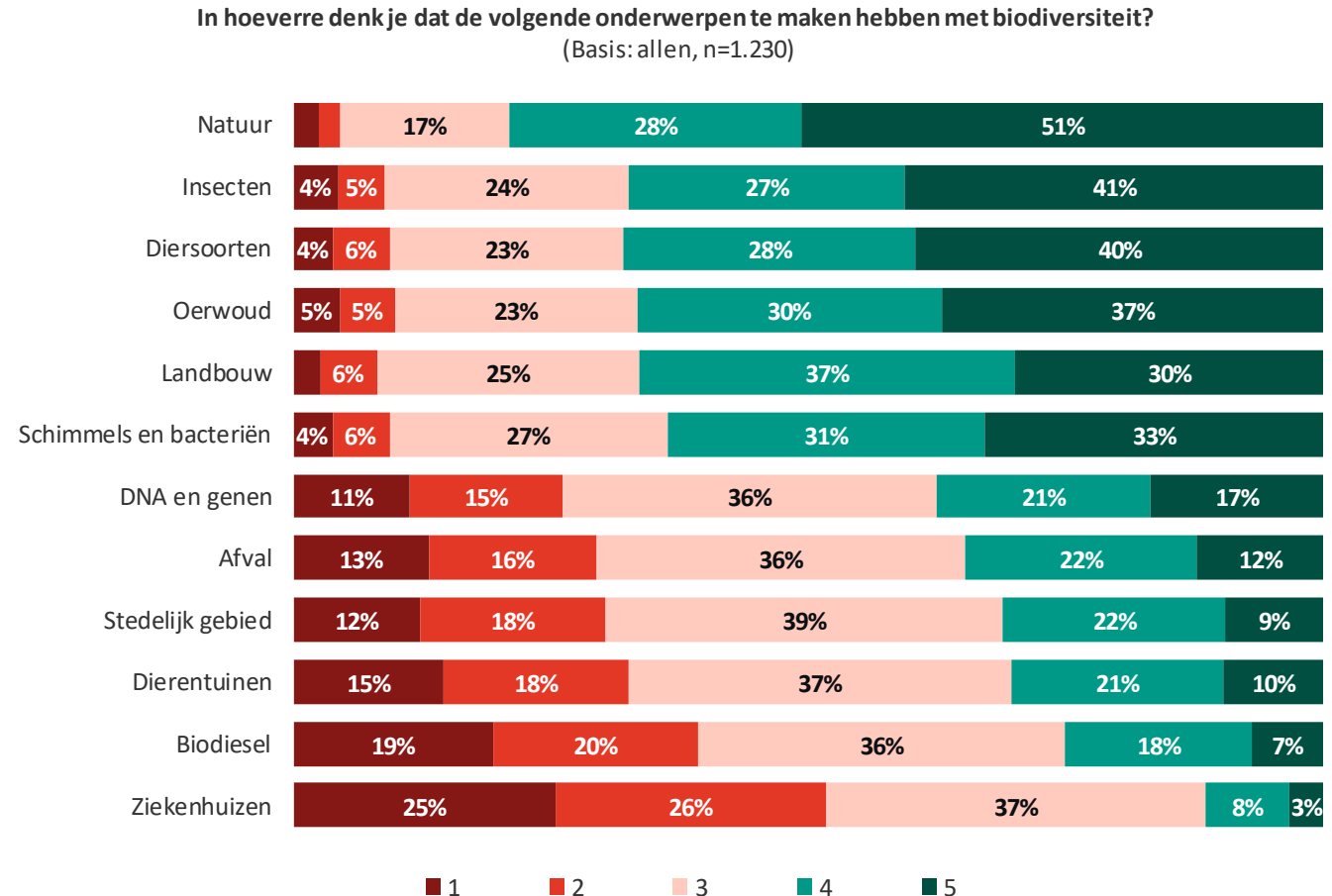
Van de demografische kenmerken speelt opleidingsniveau de grootste rol bij de bekendheid met het woord biodiversiteit. Zo geeft 65% van de hoogopgeleiden aan dat ze bekend zijn met deze term, in vergelijking met 16% van de laagopgeleiden. Daarnaast zijn er ook relaties met geslacht en inkomen. Ruim twee van de vijf mannen (44%) weten wat het begrip biodiversiteit betekent, terwijl dit voor minder dan een van de drie vrouwen (31%) het geval is. En mensen met een bovenmodaal inkomen weten vaker wat biodiversiteit betekent (53%) dan mensen met een beneden modaal inkomen (28%). Geslacht en opleidingsniveau komen ook uit het Eurobarometer-onderzoek naar voren als gerelateerd aan de bekendheid met biodiversiteit.

Cognitieve dimensie

Associaties met biodiversiteit (deel 2)

Naast spontane associaties met biodiversiteit, is respondenten ook gevraagd in hoeverre een set van begrippen volgens hen te maken heeft met biodiversiteit. Van deze begrippen wordt 'natuur' het sterkst gelinkt met biodiversiteit. Ook insecten, andere diersoorten, oerwoud en landbouw worden sterk in verband gebracht met biodiversiteit (zie figuur 3). Dit sluit nauw aan bij de spontane associaties die respondenten hebben bij het woord biodiversiteit. Ziekenhuizen en biodiesel worden juist het minst geassocieerd met biodiversiteit.

Deze geleide associaties correleren met opleidingsniveau. Hoogopgeleiden geven van vaak gelinkte onderwerpen als natuur, insecten en diersoorten sterker aan dat deze te maken hebben met biodiversiteit dan laagopgeleiden. Van onderwerpen als ziekenhuizen en biodiesel geven hoogopgeleiden juist sterker aan dat deze niet te maken hebben met biodiversiteit dan laagopgeleiden. Een zelfde patroon geldt voor mensen die aan hebben gegeven te weten wat biodiversiteit betekent ten opzichte van mensen die nog nooit van biodiversiteit hebben gehoord.

Figuur 3: geleide associaties met biodiversiteit

Normatieve dimensie

Relatieve belang van natuur en biodiversiteit

De waarde of het belang van biodiversiteit noemen we de normatieve dimensie van biodiversiteit. Om de normatieve dimensie te bepalen, zijn respondenten verschillende vragen gesteld. Eerst is gevraagd naar het belang van biodiversiteit en natuur in relatie tot andere onderwerpen. Deze vraag is gesteld nadat biodiversiteit in drie andere vragen in de enquête aan bod was gekomen.

Circa drie van de tien Nederlanders geven aan dat er voor het onderwerp natuur en biodiversiteit dringend verandering moet komen in Nederland. Dit thema staat hiermee op de vijfde plaats in de lijst met onderwerpen. De Nederlanders die bekend zijn met de term biodiversiteit noemen het thema natuur en biodiversiteit vaker. Meer dan de helft noemt het als onderwerp waar dringend verandering nodig is (52%). Dit onderwerp staat bij hen op de tweede plaats in de lijst met onderwerpen (na energie en klimaat).

Het belang dat Nederlanders hechten aan verandering op het gebied van natuur en biodiversiteit hangt samen met leeftijd en opleidingsniveau. Jongeren van 18-24 jaar vinden iets vaker dat er op dit thema verandering moet komen (38%) dan alle andere leeftijdsgroepen, bij hen staat het op de derde plaats in de lijst met onderwerpen. Bij hoogopgeleiden vindt 43% dit een belangrijk thema, terwijl dat geldt voor slechts 22% van de laagopgeleiden.

Op welke van onderstaande onderwerpen vind je dat er dringend veranderingen moeten komen in Nederland?

(Basis - allen, n=1.230)*

Figuur 4: Relatieve belang van biodiversiteit

Normatieve dimensie

Belang van biodiversiteit naar geografisch niveau (1/2)

Nadat de respondenten hebben aangegeven in hoeverre zij vinden dat dringend verandering nodig is op de voorgelegde onderwerpen, is er een definitie gegeven voor de term biodiversiteit (zie kader).

Gegeven definitie over biodiversiteit

Het woord 'biodiversiteit' kan je opsplitsen in twee woorden. 'Bio' betekent leven en 'diversiteit' betekent verscheidenheid. Biodiversiteit gaat over al het leven op aarde:

- *Over de verscheidenheid aan plant- en diersoorten en over micro-organismen die zo klein zijn dat je ze met het blote oog niet ziet*
- *Over (genetische) diversiteit binnen soorten*
- *Over variatie in leefgebieden*

Daarnaast gaat biodiversiteit ook over de samenhang en balans van het leven op aarde.

Vervolgens is gevraagd in hoeverre het belangrijk is om biodiversiteit te beschermen. Het beschermen van de biodiversiteit wordt belangrijk gevonden door circa vier van de vijf Nederlanders. Het geografisch niveau is daarbij niet zo zeer van belang.

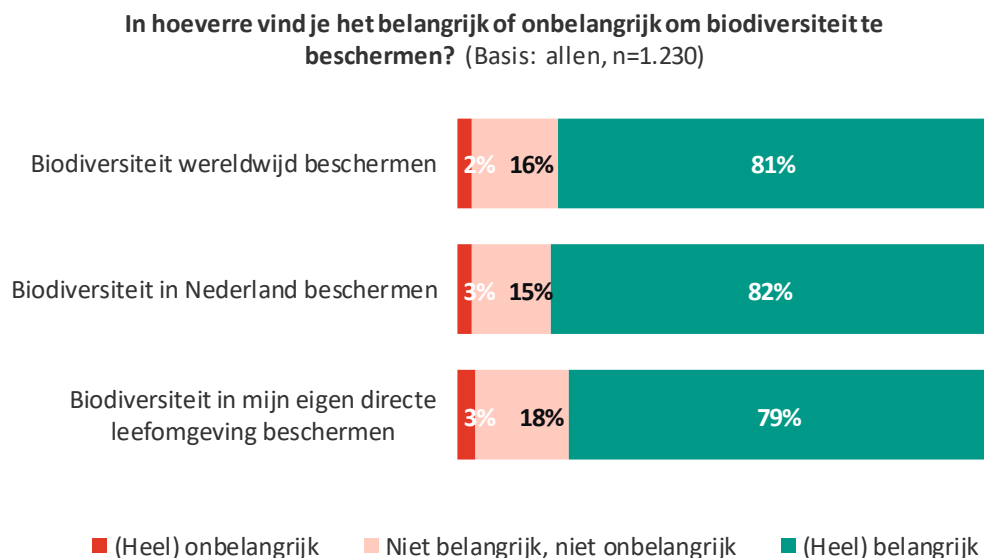
Wederom zijn er verschillen tussen Nederlanders die vooraf al bekend waren met het onderwerp biodiversiteit en de Nederlanders die voor dit onderzoek nog nooit van het woord biodiversiteit hadden gehoord. Van de Nederlanders die al met het begrip bekend waren, geven ongeveer negen op de tien aan dat het (heel) belangrijk is om biodiversiteit te beschermen, bij mensen die het begrip biodiversiteit nog niet kenden is dat een stuk lager. Toch geeft ook van deze laatste groep de meerderheid aan dat het belangrijk is om biodiversiteit te beschermen, ongeacht geografisch niveau.

Het belang dat mensen hechten aan de bescherming van biodiversiteit is met name gerelateerd aan opleidingsniveau, en in mindere mate aan geslacht en leeftijd. Het belang om biodiversiteit te beschermen is een stuk hoger onder hoogopgeleiden dan onder laagopgeleiden. Ongeveer acht à negen van de tien hoogopgeleiden (afhankelijk van het geografisch niveau) geven aan dat het (heel) belangrijk is om biodiversiteit te beschermen, en circa zeven (afhankelijk van het geografisch niveau) van de tien laagopgeleiden vinden bescherming van biodiversiteit (heel) belangrijk. Door hoogopgeleiden wordt bescherming wereldwijd en in Nederland net iets belangrijker gevonden, terwijl door laagopgeleiden bescherming in Nederland en in de directe leefomgeving iets belangrijker wordt gevonden.

Normatieve dimensie

Belang van biodiversiteit naar geografisch niveau (2/2)

Vrouwen vinden het net iets vaker belangrijk om biodiversiteit te beschermen dan mannen, ongeacht geografisch niveau. Leeftijd speelt alleen een rol bij bescherming in de directe leefomgeving. Jongeren van 18-24 jaar vinden het wat minder belangrijk om biodiversiteit in de directe leefomgeving te beschermen, terwijl ouderen het juist wat belangrijker vinden dan andere leeftijdsgroepen.

Figuur 5: belang van biodiversiteit naar geografisch niveau

Het beschermen van biodiversiteit wordt gemotiveerd door de waarde die mensen hechten aan biodiversiteit. Daarbij kan onderscheid gemaakt worden tussen meer antropocentrische en ecocentrische waarden. Vanuit een antropocentrische blik, heeft biodiversiteit waarde omdat het bijdraagt aan het menselijk welzijn. Vanuit een ecocentrische optiek heeft biodiversiteit juist een eigen, intrinsieke waarde, onafhankelijk van mensen. In de Westerse wereld is de antropocentrische blik altijd dominant geweest, hoewel de laatste decennia er een verschuiving te zien is naar meer ecocentrische waarden (zie Kloek et al, 2017; van den Born, 2007).

De waarde van biodiversiteit waar de meeste mensen belang aan hechten is 'voor het voortbestaan van de mens' (78%). Direct daarna komt een ecocentrische waarde, namelijk 'biodiversiteit is belangrijk van zichzelf: het is belangrijk om planten en dieren te beschermen' (77%). De meest sterke antropocentrische waarde, 'biodiversiteit is belangrijk omdat het bijdraagt aan economische ontwikkeling', wordt juist door veel minder mensen onderschreven, namelijk 47% van de respondenten. De verschuiving naar meer ecocentrische waarden blijkt daarmee ook uit dit onderzoek. Overigens wordt de waarde van biodiversiteit vanuit religie of levensbeschouwing het minst onderschreven (22%).

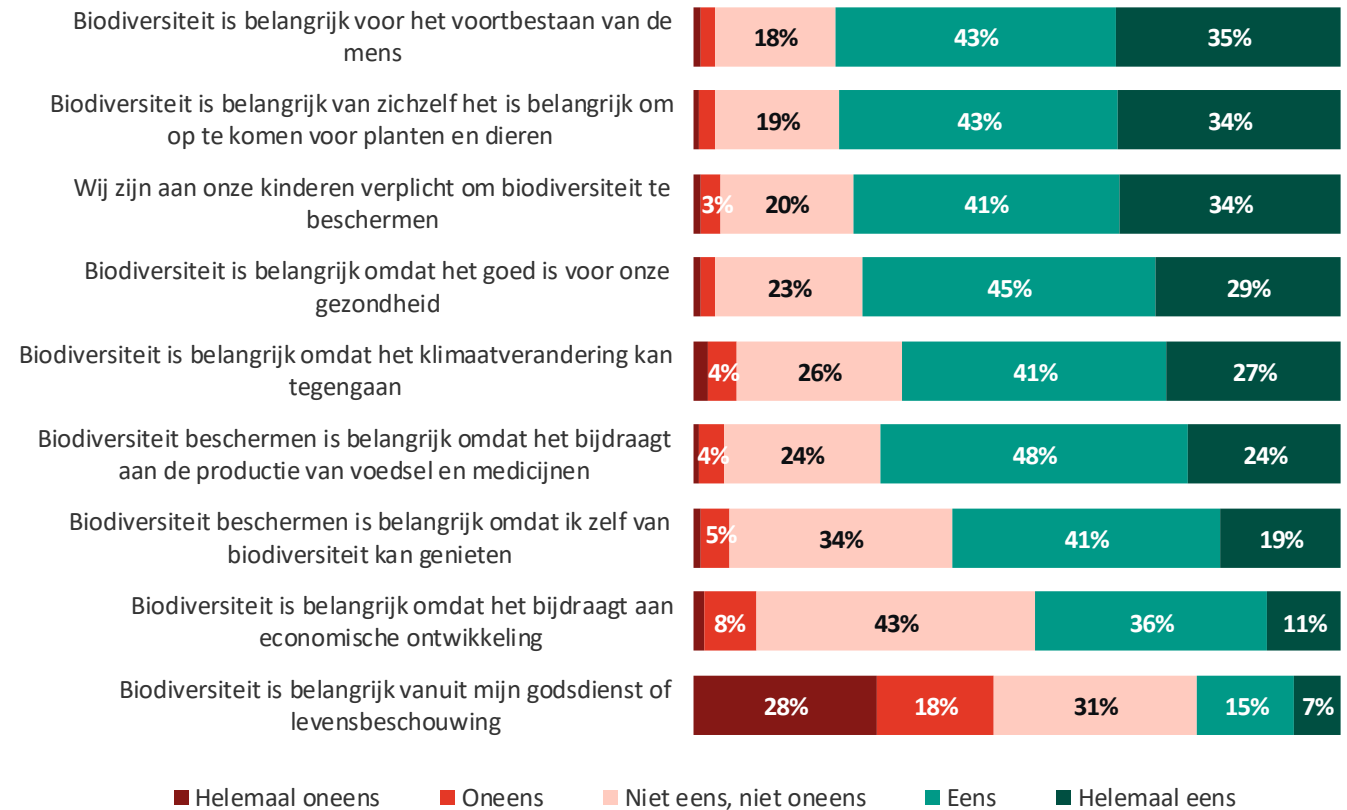
Welke verschillende waardes worden onderschreven hangt vooral samen met opleidingsniveau en of mensen het begrip biodiversiteit kennen, en in mindere mate met leeftijd en geslacht. Mensen die vooraf bekend waren met het begrip biodiversiteit vinden alle motieven belangrijker dan mensen die het begrip vooraf niet kenden, met uitzondering van het belang van biodiversiteit voor levensbeschouwing en economische ontwikkeling.

Normatieve dimensie

Waarde van biodiversiteit

Hoogopgeleiden vinden bijna alle motieven belangrijker dan laagopgeleiden. Alleen de bijdrage aan economische ontwikkeling vinden laag- en hoogopgeleiden even belangrijk, en laagopgeleiden vinden juist religieuze of levensbeschouwelijke waarden belangrijker dan hoogopgeleiden. Vrouwen vinden het iets vaker dan mannen belangrijk om op te komen voor planten en dieren, en om biodiversiteit te beschermen om klimaatverandering tegen te gaan en voor de eigen gezondheid. Naar leeftijd zijn er kleine verschillen. Zo vinden mensen van 35-44 jaar het iets belangrijker dan andere leeftijdsgroepen om op te komen voor planten en dieren, vinden ouderen (65-plussers) bescherming iets vaker belangrijk vanuit hun religie of levensbeschouwing dan andere leeftijdsgroepen, en voelen mensen jonger dan 35 jaar zich minder vaker verplicht aan hun kinderen om biodiversiteit te beschermen dan dat ouderen dat vinden.

In hoeverre ben je het eens of oneens met onderstaande redenen?
(Basis: allen, n=1.230)

Figuur 6: waarde van biodiversiteit

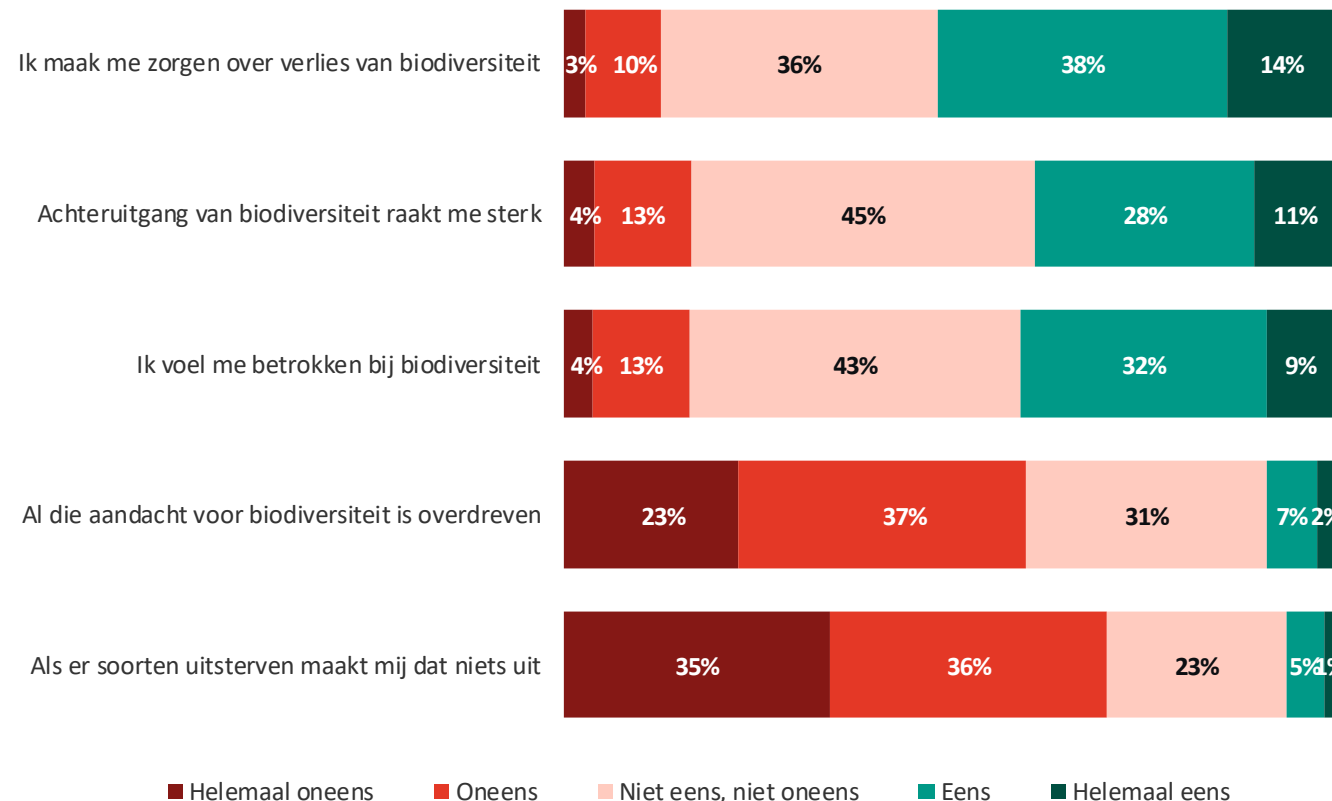
Expressieve dimensie (1/2)

Het gevoel en de persoonlijke verbondenheid bij natuur en biodiversiteit is tot nu toe minder onderzocht dan de kennis en waarden die mensen hebben ten aanzien van natuur en biodiversiteit. Deze expressieve dimensie van gevoel en persoonlijke betrokkenheid is in dit onderzoek wel meegenomen. Respondenten zijn daartoe gevraagd om vijf stellingen te beantwoorden, waarvan er twee een negatieve lading hadden.

Waar uit voorgaande pagina's bleek dat biodiversiteit door veel Nederlanders belangrijk wordt gevonden, is het minder een onderwerp waardoor ze zich persoonlijk aangesproken voelen.

Circa de helft van de Nederlanders geeft aan zich zorgen te maken over het verlies van biodiversiteit (52%), en minder dan de helft van de Nederlanders geeft aan dat de achteruitgang van biodiversiteit hem of haar raakt (39%) of dat hij/zij zich betrokken voelt bij biodiversiteit (41%). De extinctie van soorten raakt mensen iets meer: drie van de vijf Nederlanders vinden het erg als soorten uitsterven.

In hoeverre ben je het eens of oneens met de volgende stellingen over biodiversiteit? (Basis: allen, n=1.230)

Figuur 7: persoonlijke verbondenheid met natuur

Expressieve dimensie (2/2)

Net als bij de kennis en waarden van biodiversiteit, hangt persoonlijke betrokkenheid samen met kennis van het begrip biodiversiteit en opleidingsniveau, en in beperkte mate met geslacht en leeftijd. Hoogopgeleiden voelen zich sterker betrokken bij biodiversiteit dan laagopgeleiden. Zo maken ruim drie van de vijf van de hoogopgeleiden (64%) zich zorgen over biodiversiteit, en twee op de vijf van laagopgeleiden (41%). Mensen die het begrip biodiversiteit al kenden zijn sterker betrokken bij biodiversiteit dan mensen die het begrip nog niet kenden: ruim twee van de drie mensen die bekend zijn met het begrip biodiversiteit maken zich zorgen over het verlies van biodiversiteit (69%), terwijl van de mensen die het begrip nog niet kenden een kwart zich zorgen maakt (25%). Verder zijn vrouwen het iets sterker oneens met de negatief geformuleerde stellingen dan mannen.

Resultaten

Deel 2: Biodivers gedrag

Iedereen de handen uit de mouwen?

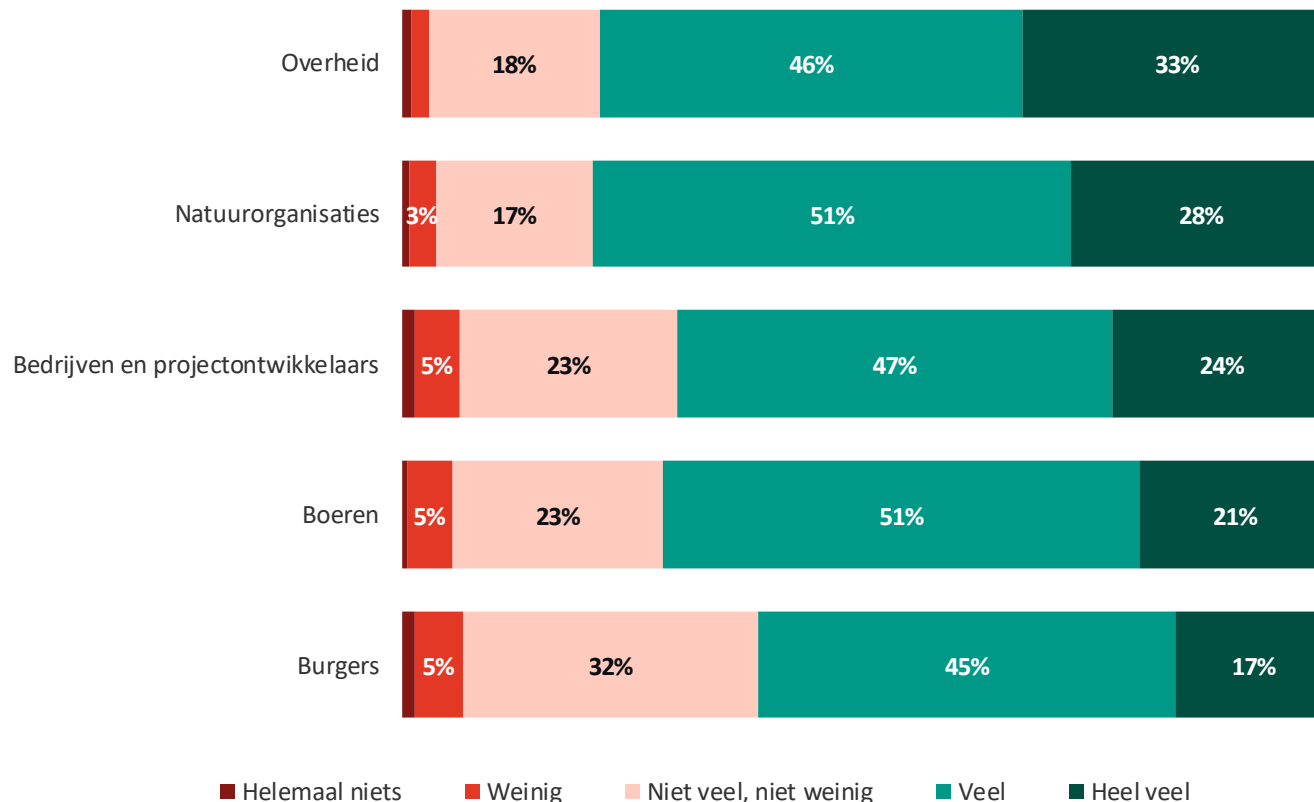
In het eerste deel van het rapport is gebleken dat het merendeel van de Nederlanders vindt dat biodiversiteit beschermd moet worden.

Wie zou dat volgens hen moeten doen? En zien zij daar ook voor zichzelf een rol in? Aan respondenten is gevraagd welke partijen iets moeten doen om biodiversiteit te beschermen. De meeste overeenstemming is er over de rol van de overheid en van natuurorganisaties (zie figuur 8): bijna vier op de vijf Nederlanders vinden dat zij (heel) veel moeten doen aan bescherming van biodiversiteit (79%). Ook van bedrijven en projectontwikkelaars (70%) en boeren (72%) verwachten Nederlanders inzet. Burgers staan onderaan op de lijst van partijen die iets moeten doen voor biodiversiteit. Toch vinden drie van de vijf Nederlanders dat zichzelf, als burgers, (heel) veel moeten doen voor biodiversiteit (62%).

In welke mate partijen verantwoordelijk worden gehouden, hangt samen met kennis van het begrip biodiversiteit, geslacht, leeftijd en opleidingsniveau. Bijvoorbeeld: van mensen die het begrip biodiversiteit kennen vindt 71% dat burgers (heel) veel moeten doen, bij mensen die dit begrip niet kennen is dat 41%. De volgorde van de lijst is echter onafhankelijk van demografische kenmerken en kennis van het begrip biodiversiteit. Zo wordt ook bij de Nederlanders die goed bekend zijn met biodiversiteit de rol voor de burgers onderaan de lijst geplaatst.

In hoeverre vind jij dat de volgende partijen iets moeten doen om biodiversiteit te beschermen?

(Basis: allen, n=1.230)

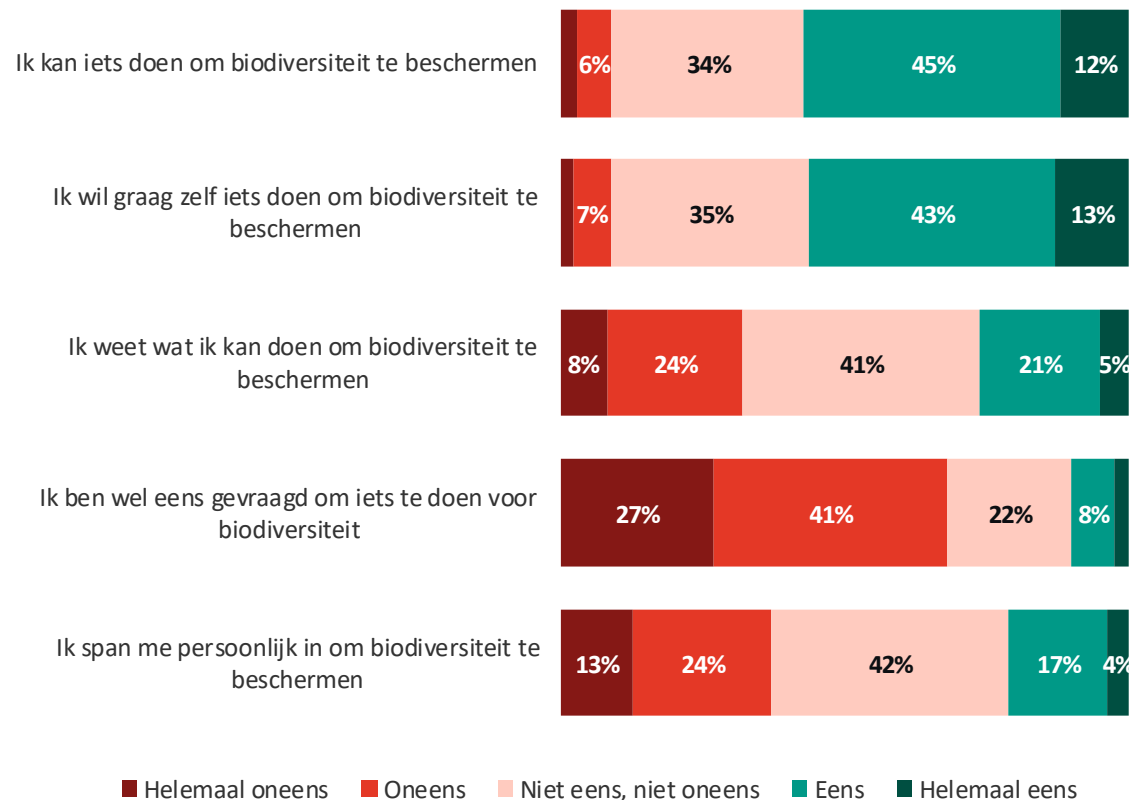

Figuur 8: belangrijkste partijen

Persoonlijke invloed (1/2)

Nederlanders geven vaker aan dat andere partijen in Nederland (heel) veel zouden moeten doen om biodiversiteit te beschermen, dan dat zij zelf (heel) veel zouden moeten doen om biodiversiteit te beschermen. Mogelijk geven zij zichzelf een kleinere rol, omdat ze niet goed weten wat ze kunnen doen om biodiversiteit te beschermen en zich niet gevraagd voelen (zie figuur 9). Zo geeft circa een kwart van de Nederlanders aan dat ze weten wat ze kunnen doen om biodiversiteit te beschermen (26%) en heeft circa driekwart (74%) geen of een beperkt beeld. Slechts een op de tien Nederlanders (10%) geeft aan gevraagd te zijn om iets te doen voor biodiversiteit. Een op de vijf Nederlanders (21%) geeft aan daadwerkelijk zelf iets voor biodiversiteit te doen. Er is echter wel potentie om meer zelf te doen voor biodiversiteit: ruim de helft van de Nederlanders geeft aan dat ze wel iets zouden willen doen om biodiversiteit te beschermen (56%). Er is bij de meerderheid van de Nederlanders dus wel een wil om iets te doen voor biodiversiteit, maar er ligt meestal geen concrete vraag en Nederlanders zijn relatief onbekend met wat ze kunnen doen.

In hoeverre ben je het eens of oneens met de volgende stellingen over biodiversiteit? (Basis, allen: n=1.230)

Figuur 9: persoonlijke bijdrage aan biodiversiteit

Persoonlijke invloed (2/2)

De persoonlijke bijdrage die Nederlanders (willen en kunnen) doen hangt samen met kennis van het begrip biodiversiteit, geslacht, leeftijd en opleidingsniveau. Hoogopgeleiden geven vaker aan iets te kunnen en willen doen voor biodiversiteit dan laagopgeleiden, weten beter wat ze kunnen doen en spannen zich vaker in. Hetzelfde patroon geldt voor mensen die het begrip biodiversiteit kennen ten opzichte van mensen die niet eerder van biodiversiteit hebben gehoord. Zo weet van de Nederlanders die bekend zijn met de term biodiversiteit, 42% wat ze kunnen doen om biodiversiteit te beschermen en spant 34% zich persoonlijk in, terwijl 17% van de mensen zonder kennis van het begrip biodiversiteit weet wat ze kunnen doen voor biodiversiteit en 11% zich daadwerkelijk inspant. Bijna driekwart van de Nederlanders bekend met biodiversiteit wil graag iets doen voor biodiversiteit (71%), terwijl die potentie bestaat bij een op de drie mensen die het begrip biodiversiteit niet kennen (31%).

Verder is het potentieel om iets voor biodiversiteit te doen iets groter onder vrouwen dan onder mannen: 60% van de vrouwen geeft aan iets te willen doen om biodiversiteit te beschermen, van de mannen is dat 52%. Ook is het potentieel hoger onder mensen van middelbare leeftijd: mensen van 35-65 jaar geven vaker aan iets te kunnen en willen doen voor biodiversiteit dan zowel jongeren als ouderen.

Ideeën over biodiversers gedrag (1/3)

Uit de vorige paragraaf bleek dat de meerderheid van de Nederlanders geen of een beperkt beeld heeft van wat je kunt doen voor biodiversiteit, slechts een kwart van de Nederlanders heeft daar wel een beeld van. Om te onderzoeken wat dat beeld inhoudt, is aan respondenten gevraagd wat ze zelf kunnen doen om biodiversiteit te beschermen. Deze vraag is door iets minder dan de helft van de respondenten beantwoord (49%) –ook door een deel van de respondenten die slechts een beperkt beeld hebben van biodivers gedrag. Respondenten konden net zo veel associaties geven als gewenst. Mensen die voorbeelden van biodivers gedrag kunnen noemen, geven gemiddeld twee antwoorden. Een enkele respondent kwam tot 10 associaties.

Vervolgens zijn de gegeven antwoorden ingedeeld in categorieën die ook in een vervolgvraag zijn gebruikt, te weten:

- Fysiek beschermen
  - voorzieningen voor dieren bij mijn huis plaatsen
  - tuin, balkon of dak vergroenen
  - inventarisatie van plant- of diersoorten
  - vrijwilligerswerk doen voor een natuurorganisatie
- Financieel beschermen
  - producten kopen die rekening houden met biodiversiteit
  - een bedrag geven voor natuurbescherming
  - lidmaatschap van een natuurorganisatie
- Medebeslissen
  - in stemkeuze voor een politieke partij het onderwerp biodiversiteit meewegen
  - actievoeren voor natuur of biodiversiteit
  - deelnemen aan een groen burgerinitiatief

Ideeën over biodiversiteit gedrag (2/3)

Een deel van de gegeven antwoorden paste niet binnen bovenstaande categorisatie. Hiervoor zijn een aantal extra categorieën opgesteld:

- afval scheiden / verminderen
- bewust omgaan met voedsel
- bewust omgaan met energie
- bewust omgaan met vervoer
- geen schadelijke stoffen gebruiken
- watergebruik verminderen

Deze extra categorieën bevatten veelal bredere duurzaamheidsmaatregelen die waarschijnlijk niet specifiek bedoeld zijn voor het beschermen van biodiversiteit, maar daar wel aan bij kunnen dragen. Een laatste deel van de antwoorden is niet nader gecategoriseerd als 'overig', dit betreffen met name algemene antwoorden als 'goed zorgen voor natuur en milieu'.

Het soort maatregelen dat het vaakst wordt genoemd, valt onder het fysiek beschermen van biodiversiteit: tuin, balkon, terras of dak vergroenen (zie tabel 2). Ook vaak genoemd zijn bredere duurzaamheidsmaatregelen als afval scheiden / verminderen, en bewust omgaan met voedsel, vervoer en energie. Financieel beschermen wordt iets minder vaak genoemd, daarbij wordt het meest gedacht aan producten kopen die rekening houden met biodiversiteit.

Maatregelen die vallen onder medebeslissen, zoals actievoeren of het onderwerp biodiversiteit laten meewegen in stemkeuze, staan niet zo zeer bij Nederlanders op het netvlies en worden relatief weinig genoemd. Ook het steunen van natuurorganisaties, zowel in fysieke als financiële zin, wordt relatief weinig genoemd.

Ideeën over biodiversers gedrag (3/3)

Type biodivers gedrag	Aantal keer genoemd
Tuin, balkon, terras of dak vergroenen (stenen eruit, variatie in de tuin, groene tuin)	287
Overig	247
Afval scheiden of verminderen (minder plastic, zwerfafval opruimen)	239
Bewust omgaan met voedsel (minder of geen vlees, milieubewust of biologisch eten, lokaal voedsel, eten niet verspillen)	122
Producten kopen die rekening houden met biodiversiteit (lokaal / biologisch / tweedehands)	100
Bewust omgaan met vervoer (meer op de fiets, minder auto en vliegtuig)	61
Bewust omgaan met energie (energiezuinig, zonnepanelen)	56
Geen schadelijke stoffen (natuurlijke schoonmaakmiddelen, geen pesticiden of chemicaliën)	46
Een bedrag geven voor natuurbescherming (natuurorganisaties steunen)	41
Voorzieningen voor dieren bij mijn huis plaatsen (bijenhotel, nestkastje)	35
Watergebruik verminderen (regenton, korter douchen)	26
Burgers kunnen niets doen	16
In mijn stemkeuze voor een politieke partij het onderwerp biodiversiteit mee laten wegen	16
Actievoeren voor natuur of biodiversiteit (petitie delen, gemeente aanschrijven)	8
Geen idee	7
Lid van een natuurorganisatie	4
Vrijwilligerswerk voor een natuurorganisatie	1
Deelnemen aan en project voor natuur of biodiversiteit in mijn woonplaats of regio opgezet door burgers	1
Inventarisatie van dier- of plantsoorten	0

Tabel 2: ideeën over biodivers gedrag

Deelname aan biodiversers gedrag (1/2)

Ook al gaven Nederlanders aan dat ze niet zo goed weten wat ze kunnen doen om biodiversiteit te beschermen, toch werd er op lokale schaal bijgedragen aan biodiversiteit in het voorgaande jaar. Bijvoorbeeld door voorzieningen voor dieren bij hun huis te plaatsen (47%), of door tuin, balkon, terras of dak te vergroenen (46%). Fysieke maatregelen in de directe woonomgeving zijn daarmee het meest populair en worden door bijna de helft van de Nederlanders genomen, gevolgd door financiële maatregelen: producten kopen die rekening houden met biodiversiteit (40%) en een bedrag geven voor natuurbescherming (19%). Maatregelen die gericht zijn op medebeslissen worden het minst vaak uitgevoerd, waarbij 'biodiversiteit laten meewegen in stemkeuze' nog het vaakst wordt genoemd (18%). Deze volgorde komt goed overeen met volgorde van de spontaan genoemde maatregelen zoals beschreven in voorgaande pagina. Waarschijnlijk wordt een deel van deze acties niet zo zeer gedreven door het argument om biodiversiteit te beschermen, maar om andere redenen.

Ook in de komende 12 maanden willen circa twee van de vijf Nederlanders graag producten kopen die rekening houden met biodiversiteit (41%), voorzieningen voor dieren bij hun huis plaatsen (39%) en hun tuin, balkon, terras of dak vergroenen (38%). Een aantal activiteiten willen Nederlanders vaker in het komende jaar gaan doen dan dat ze in het voorgaande jaar hebben gedaan, namelijk biodiversiteit meewegen in de stemkeuze, plant- of diersoorten inventariseren en deelnemen aan een burgerinitiatief.

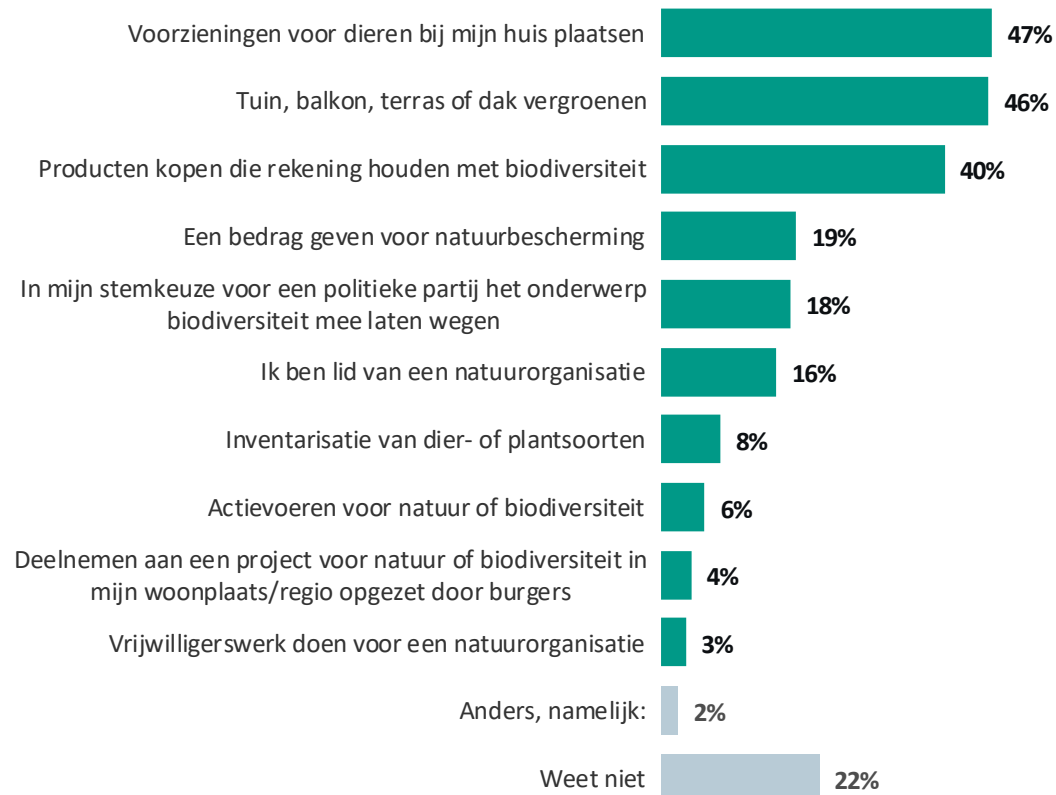
Voorzieningen voor dieren bij het huis plaatsen, de directe omgeving vergroenen, een bedrag geven voor natuurbescherming of lid worden van een natuurorganisatie zijn juist minder mensen van plan te gaan doen.

Deelname aan biodiverse activiteiten hangt samen met geslacht, leeftijd, opleiding en bekendheid met het begrip biodiversiteit. Zo geeft ongeveer de helft van de vrouwen aan voorzieningen voor dieren bij het huis te plaatsen en de directe omgeving te vergroenen, terwijl circa twee op de vijf mannen dat doen. Mannen zijn iets vaker dan vrouwen betrokken bij een burgerinitiatief of als vrijwilliger voor een natuurorganisatie. Mensen ouder dan 55 hebben afgelopen jaar vaker een bedrag gegeven voor natuurbescherming, zijn vaker lid van een natuurorganisatie, plaatsen vaker voorzieningen voor dieren en inventariseren vaker dier- en plantensoorten dan jongvolwassenen tot 35 jaar. Hoogopgeleiden hebben aan alle genoemde activiteiten vaker uitgevoerd dan laagopgeleiden afgelopen jaar, en willen dat ook het komende jaar vaker doen. Zo heeft meer dan de helft van de hoogopgeleiden voorzieningen geplaatst voor dieren (57%), terwijl dit voor een op de drie laagopgeleiden het geval is (33%). Nog een voorbeeld: ruim de helft van de hoogopgeleiden koopt producten die rekening houden met biodiversiteit (52%), terwijl maar een kwart van de laagopgeleiden dergelijke producten koopt (26%). Een vergelijkbaar patroon gaat op voor mensen die bekend zijn met het begrip biodiversiteit ten opzichte van mensen die het begrip biodiversiteit niet kennen.

Deelname aan biodiversiteits gedrag (2/2)

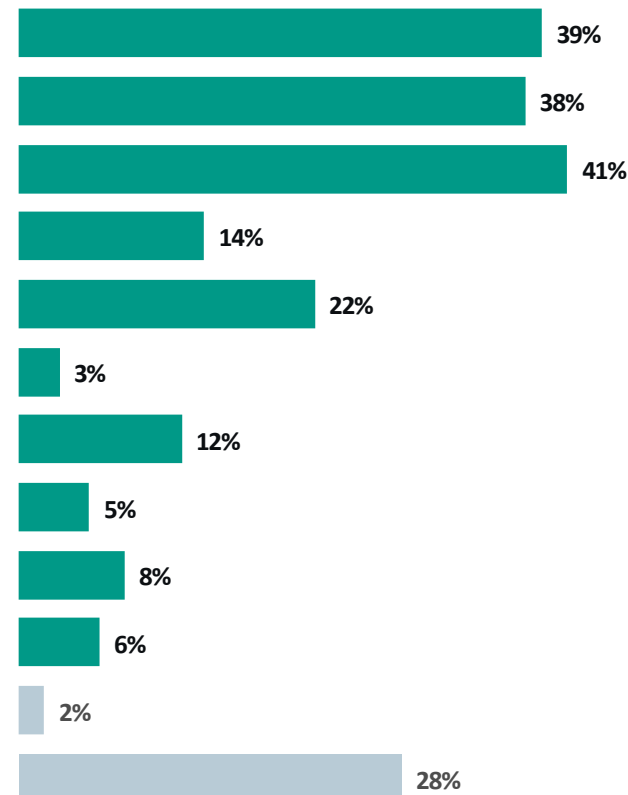
Welke van onderstaande bijdragen heb jij de afgelopen 12 maanden wel eens gedaan?

(Basis - allen, n=1.230)

Welke van onderstaande bijdragen wil jij de komende 12 maanden graag doen?

(Basis - allen, n=1.230)

Figuur 10: deelname aan maatregelen voor biodiversiteit in het voorgaande jaar en komende jaar

Bijlagen

Boer, T.A. de en Langers, F.L. (2017) Maatschappelijk draagvlak voor natuur en betrokkenheid voor natuur in 2017. WOt-technical report 102. Wageningen: Wageningen Universiteit.

DeLong, D.C. (1996) Defining biodiversity. Wildlife Society Bulletin 24 (4), blz. 738-749.

Eurobarometer (2018) Special Eurobarometer 481 – December 2018 “Attitudes of Europeans towards Biodiversity”. Survey requested by the European Commission, Directorate-General for Environment and co-ordinated by the Directorate-General for Communication.

Kloek, M.E., Buijs, A.E., Boersema, J. en Schouten, M.G.C. (2017) Cultural echoes in Dutch immigrants’ and non-immigrants’ understandings and values of nature. Journal of Environmental Planning and Management, DOI: 10.1080/09640568.2017.1319803.

Van den Born, R.J.G. (2007) Rethinking nature: everyday philosophy of nature in the Netherlands. PhD thesis, Radboud Universiteit, Nijmegen.

Bijlage 2

Vragenlijst

We willen je vragen om mee te doen aan een onderzoek over **biodiversiteit**. Het onderzoek bestaat uit meerkeuzevragen en enkele open vragen. Het gaat om jouw ervaringen, meningen en ideeën, je kunt geen fout antwoord geven. Het interview duurt 5 tot 10 minuten.

Allen

Q1. Heb je ooit eerder het woord biodiversiteit gehoord of gezien?

- Ik heb nog nooit van biodiversiteit gehoord
- Ik heb over biodiversiteit gehoord, maar weet niet wat het betekent
- Ik heb over biodiversiteit gehoord en weet wat het betekent

Allen

Q2. Welke woorden komen er bij je op als je denkt aan biodiversiteit?

Open invulvelden: iedere keer een nieuw open tekstregel als de respondent een antwoord invult. Uitvragen totdat er geen reactie meer komt

- Open invulveld
- Geen antwoord / weet niet

Allen

Q3. In hoeverre denk je dat de volgende onderwerpen te maken hebben met biodiversiteit? *Geef voor elk van de volgende gebieden een cijfer van 1 tot 5, waarbij 1 staat voor helemaal niets te maken met biodiversiteit en 5 voor alles te maken met biodiversiteit.*

Randomiseren

- Insecten
  - Stedelijk gebied
  - Diersoorten
  - Biodiesel
  - Schimmels en bacteriën
  - Natuur
  - Afval
  - Oerwoud
  - Ziekenhuizen
  - DNA en genen
  - Landbouw
  - Dierentuinen
-
- 1 (Helemaal niets te maken met biodiversiteit)
  - 2
  - 3
  - 4
  - 5 (Alles te maken met biodiversiteit)

Bijlage 2

Vragenlijst

Allen

Q4. Op welke van onderstaande onderwerpen vind je dat er dringend veranderingen moeten komen in Nederland?

Maximaal 5 antwoorden mogelijk

Randomiseren, max. 5 antwoorden

- Energie en klimaat
- Inkomen en economie
- Werkgelegenheid
- Onderwijs
- Gezondheids- en ouderenzorg
- Sociale zekerheid
- Jeugd en gezin
- Criminaliteit en veiligheid
- Hoe wij als mensen met elkaar omgaan
- Vrijheden (van o.a. meningsuiting, religie, seksuele voorkeur)
- Natuur en biodiversiteit
- Inrichting van de openbare ruimte
- Immigratie en integratie
- Mobiliteit, verkeer en vervoer
- Weet niet / geen mening

Allen

Intro1. Het begrip biodiversiteit betekent voor verschillende mensen andere dingen. Voor het beantwoorden van de volgende vragen, vragen we je uit te gaan van de volgende omschrijving:

Het woord 'biodiversiteit' kan je opsplitsen in twee woorden. 'Bio' betekent leven en 'diversiteit' betekent verscheidenheid. Biodiversiteit gaat over al het leven op aarde:

- *Over de verscheidenheid aan plant- en diersoorten en over micro-organismen die zo klein zijn dat je ze met het blote oog niet ziet*
- *Over (genetische) diversiteit binnen soorten*
- *Over variatie in leefgebieden*

Daarnaast gaat Biodiversiteit ook over de samenhang en balans van het leven op aarde.

DC: Niet terugbladeren naar Q4 en eerdere vragen.

Bijlage 2

Vragenlijst

Allen

Q5. In hoeverre vindt je het belangrijk of onbelangrijk om biodiversiteit(?) te beschermen?

Het woord 'biodiversiteit' kan je opsplitsen in twee woorden. 'Bio' betekent leven en 'diversiteit' betekent verscheidenheid. Biodiversiteit gaat over al het leven op aarde:

- Over de verscheidenheid aan plant- en diersoorten en over micro-organismen die zo klein zijn dat je ze met het blote oog niet ziet
- Over (genetische) diversiteit binnen soorten
- Over variatie in leefgebieden

Daarnaast gaat Biodiversiteit ook over de samenhang en balans van het leven op aarde.

- Biodiversiteit wereldwijd beschermen
- Biodiversiteit in Nederland beschermen
- Biodiversiteit in mijn eigen directe leefomgeving beschermen
  - Heel onbelangrijk
  - Onbelangrijk
  - Niet belangrijk, niet onbelangrijk
  - Belangrijk
  - Heel belangrijk

Allen

Q6. Hieronder staan verschillende redenen waarom het belangrijk kan zijn om verlies van biodiversiteit(?) tegen te gaan. In hoeverre ben je het eens of oneens met onderstaande redenen?

Het woord 'biodiversiteit' kan je opsplitsen in twee woorden. 'Bio' betekent leven en 'diversiteit' betekent verscheidenheid. Biodiversiteit gaat over al het leven op aarde:

- Over de verscheidenheid aan plant- en diersoorten en over micro-organismen die zo klein zijn dat je ze met het blote oog niet ziet
- Over (genetische) diversiteit binnen soorten
- Over variatie in leefgebieden

Daarnaast gaat Biodiversiteit ook over de samenhang en balans van het leven op aarde.

Randomiseren

- Biodiversiteit is belangrijk van zichzelf; het is belangrijk om op te komen voor planten en dieren
  - Biodiversiteit is belangrijk omdat het klimaatverandering kan tegengaan
  - Biodiversiteit is belangrijk voor het voortbestaan van de mens
  - Biodiversiteit is belangrijk vanuit mijn godsdienst of levensbeschouwing
  - Wij zijn aan onze kinderen verplicht om biodiversiteit te beschermen
  - Biodiversiteit beschermen is belangrijk omdat ik zelf van biodiversiteit kan genieten
  - Biodiversiteit beschermen is belangrijk omdat het bijdraagt aan de productie van voedsel, medicijnen en andere goederen
  - Biodiversiteit is belangrijk omdat het goed is voor onze gezondheid
  - Biodiversiteit is belangrijk omdat het bijdraagt aan economische ontwikkeling
-
- Helemaal oneens
  - Oneens
  - Niet eens, niet oneens
  - Eens
  - Helemaal eens

Bijlage 2

Vragenlijst

Allen

Q7. In hoeverre ben je het eens of oneens met de volgende stellingen over biodiversiteit(?)?

Het woord 'biodiversiteit' kan je opsplitsen in twee woorden. 'Bio' betekent leven en 'diversiteit' betekent verscheidenheid. Biodiversiteit gaat over al het leven op aarde:

- *Over de verscheidenheid aan plant- en diersoorten en over micro-organismen die zo klein zijn dat je ze met het blote oog niet ziet*
- *Over (genetische) diversiteit binnen soorten*
- *Over variatie in leefgebieden*

Daarnaast gaat Biodiversiteit ook over de samenhang en balans van het leven op aarde.

Randomiseren

- Ik voel me betrokken bij biodiversiteit
- Achteruitgang van biodiversiteit raakt me sterk
- Als er soorten uitsterven maakt mij dat niets uit
- Ik maak me zorgen over verlies van biodiversiteit
- Al die aandacht voor biodiversiteit is overdreven

- Helemaal oneens
- Oneens
- Niet eens, niet oneens
- Eens
- Helemaal eens

Allen

Intro2. De volgende vragen gaan over wat jij zelf kunt doen om biodiversiteit te beschermen.

Allen

Q8. In hoeverre vind jij dat de volgende partijen iets moeten doen om biodiversiteit(?) te beschermen?

Randomiseren

- Overheid (Rijk, provincie, gemeente, waterschappen)
- Natuurorganisaties
- Bedrijven en projectontwikkelaars
- Boeren
- Burgers

- Helemaal niets
- Weinig
- Niet veel, niet weinig
- Veel
- Heel veel

Bijlage 2

Vragenlijst

Q9. In hoeverre ben je het eens of oneens met de volgende stellingen over biodiversiteit(?)?

Het woord 'biodiversiteit' kan je opsplitsen in twee woorden. 'Bio' betekent leven en 'diversiteit' betekent verscheidenheid. Biodiversiteit gaat over al het leven op aarde:

- Over de verscheidenheid aan plant- en diersoorten en over micro-organismen die zo klein zijn dat je ze met het blote oog niet ziet
- Over (genetische) diversiteit binnen soorten
- Over variatie in leefgebieden

Daarnaast gaat Biodiversiteit ook over de samenhang en balans van het leven op aarde.

- Ik kan iets doen om biodiversiteit te beschermen
- Ik wil graag zelf iets doen om biodiversiteit te beschermen
- Ik weet wat ik kan doen om biodiversiteit te beschermen
- Ik ben wel eens gevraagd om iets te doen voor biodiversiteit
- Ik span me persoonlijk in om biodiversiteit te beschermen
  - Helemaal oneens
  - Oneens
  - Niet eens, niet oneens
  - Eens
  - Helemaal eens

Allen

Q10. Wat kan jij doen om biodiversiteit(?) te beschermen?

Het woord 'biodiversiteit' kan je opsplitsen in twee woorden. 'Bio' betekent leven en 'diversiteit' betekent verscheidenheid. Biodiversiteit gaat over al het leven op aarde:

- Over de verscheidenheid aan plant- en diersoorten en over micro-organismen die zo klein zijn dat je ze met het blote oog niet ziet
- Over (genetische) diversiteit binnen soorten
- Over variatie in leefgebieden

Daarnaast gaat Biodiversiteit ook over de samenhang en balans van het leven op aarde.

Open invulvelden: iedere keer een nieuw open tekstregel als de respondent een antwoord invult. Uitvragen totdat er geen reactie meer komt

- Open invulveld
- Niets
- Weet niet

Bijlage 2

Vragenlijst

Allen

Q11. Hieronder staan een aantal activiteiten die bijdragen aan biodiversiteit. Welke van onderstaande bijdragen heb jij de afgelopen 12 maanden wel eens gedaan?

Meerdere antwoorden mogelijk.

Randomiseren, multiple

- Ik ben lid van een natuurorganisatie
- Een bedrag geven voor natuurbescherming
- Producten kopen die rekening houden met biodiversiteit (eco-keurmerk, FSC-hout, duurzaam katoen, groene beleggingen, etc.)
- Vrijwilligerswerk doen voor een natuurorganisatie (bomen snoeien, rondleiding geven, etc.)
- Voorzieningen voor dieren bij mijn huis plaatsen (bijenhotel, nestkastje, voederplankje, etc.)
- Tuin, balkon, terras of dak vergroenen (stenen eruit, planten erin)
- Inventarisatie van dier- of plantsoorten (bijv. tuinvogeltelling, waarneming.nl)
- Actievoeren voor natuur of biodiversiteit (petitie delen, protestmail sturen, etc.)
- In mijn stemkeuze voor een politieke partij het onderwerp biodiversiteit mee laten wegen
- Deelnemen aan een project voor natuur of biodiversiteit in mijn woonplaats of regio opgezet door burgers
- Anders, namelijk
- Geen van deze

DC: niet terugbladeren naar Q10 en eerdere vragen

Allen

Q12. Hieronder staan een aantal activiteiten die bijdragen aan biodiversiteit. Welke van onderstaande bijdragen wil jij de afgelopen 12 maanden graag doen?

Meerdere antwoorden mogelijk.

- Ik ben lid van een natuurorganisatie
- Een bedrag geven voor natuurbescherming
- Producten kopen die rekening houden met biodiversiteit (eco-keurmerk, FSC-hout, duurzaam katoen, groene beleggingen, etc.)
- Vrijwilligerswerk doen voor een natuurorganisatie (bomen snoeien, rondleiding geven, etc.)
- Voorzieningen voor dieren bij mijn huis plaatsen (bijenhotel, nestkastje, voederplankje, etc.)
- Tuin, balkon, terras of dak vergroenen (stenen eruit, planten erin)
- Inventarisatie van dier- of plantsoorten (bijv. tuinvogeltelling, waarneming.nl)
- Actievoeren voor natuur of biodiversiteit (petitie delen, protestmail sturen, etc.)
- In mijn stemkeuze voor een politieke partij het onderwerp biodiversiteit mee laten wegen
- Deelnemen aan een project voor natuur of biodiversiteit in mijn woonplaats of regio opgezet door burgers
- Anders, namelijk
- Geen van deze

Bijlage 2

Vragenlijst

Allen

Q13. Heeft jouw woning een eigen buitenruimte (zoals een tuin, balkon of terras)?

- Ja
- Nee

Allen

Q14. Heb je nog opmerkingen over dit onderzoek? Geef dan hieronder uw commentaar.

- Ja, namelijk *<open invulveld>*
- Nee

Bijlage 3

Kenmerken steekproef

Kenmerken	Ongewogen		Gewogen	
	n	%	n	%
Leeftijd				
18 t/m 24 jaar	71	5,8	136	11,1
25 t/m 34 jaar	141	11,5	197	16,1
35 t/m 44 jaar	179	14,6	209	17,0
45 t/m 54 jaar	265	21,5	243	19,7
55 t/m 64 jaar	241	19,6	209	17,0
65 t/m 70 jaar	333	27,1	236	19,2
Opleidingsniveau				
Hoog (wo/hbo)	368	29,9	328	26,7
Middel (havo/vwo/mbo/mavo)	592	48,1	629	51,1
Laag (ibo/basisschool/geenopleiding)	270	22,0	273	22,2
Geslacht				
Mannen	601	48,9	611	49,7
Vrouwen	629	51,1	619	50,3

Kenmerken	Ongewogen		Gewogen	
	n	%	n	%
Regio				
3 grote gemeenten	124	10,1	142	11,6
West	354	28,8	369	30,0
Noord	128	10,4	127	10,3
Oost	262	21,3	250	20,4
Zuid	319	25,9	296	24,1
Randgemeenten	43	3,5	45	3,7
Mentality				
Moderne burgerij	269	21,9	274	22,3
Opwaarts mobilen	132	10,7	192	15,6
Postmaterialisten	150	12,2	117	9,5
Nieuwe conservatieven	128	10,4	105	8,6
Traditionele burgerij	169	13,7	152	12,4
Kosmopolieten	168	13,7	158	12,9
Postmoderne hedonisten	135	11,0	129	10,5
Gemaksgeoriënteerden	79	6,4	103	8,4

Bijlage 4

Associaties met biodiversiteit

Associatie	Aantal keer genoemd
natuur	152
dieren	67
biologisch	64
verschillen	62
planten	59
milieu	50
ecosysteem	34
insecten	28
verscheidenheid	27
variatie	25
verschillende soorten	24
natuurlijk	23
biologische producten	21
diversiteit	20
duurzaamheid	20
gezond	19
verschillende planten en dieren	19
bio	17
biologie	16
duurzaam	16

Associatie	Aantal keer genoemd
fauna	15
flora	15
leven	14
soorten	14
divers	13
klimaat	13
bloemen	12
evenwicht	12
groen	12
dierensoorten	10
verschillende levensvormen	10
balans	9
ecologie	9
verschillende planten	9
afwisseling	8
landbouw	8
niets	8
planten en dieren	8
soortenrijk	8
verschillende dieren	8

Associatie	Aantal keer genoemd
bio-industrie	7
biologisch voedsel	7
boeren	7
landschap	7
levensvormen	7
mensen	7
uitsterven	7
beschermen	6
gezondheid	6
klimaatverandering	6
noodzaak	6
veel verschillende soorten	6
voedselketen	6
alle leven op aarde	5
biologische landbouw	5
bomen	5
eco	5
flora en fauna	5
gezeur	5
gezond eten	5

Bijlage 4

Associaties met biodiversiteit

Associatie	Aantal keer genoemd
leefomgeving	5
milieuvriendelijk	5
planten- en diersoorten	5
plantensoorten	5
variatie in planten en dieren	5
veel soorten	5
verschillende gewassen	5
beleid	4
bijen	4
biologische diversiteit	4
natuurlijke producten	4
nodig	4
stikstof	4
verscheidenheid in de natuur	4
vervuiling	4
voedsel	4
afname	3
biologische teelt	3
bloemen en planten	3
brandstof	3

Associatie	Aantal keer genoemd
diverse planten- en diersoorten	3
evolutie	3
gewassen	3
goed voor de natuur	3
groente	3
habitat	3
meer insecten	3
meerdere soorten	3
mogelijkheden	3
ongerept	3
organisme	3
planeet	3
stikstofprobleem	3
variatie in de natuur	3
verscheidenheid aan leven	3
verscheidenheid in planten en dieren	3
verschillende biologische producten	3
verschillende plantensoorten	3
water	3
zonder bestrijdingsmiddelen	3

Associatie	Aantal keer genoemd
Aarde	2
afval scheiden	2
afwisseling in verbouwen van gewassen	2
belangrijk	2
beter voor het milieu	2
bewust	2
bloemen en bijen	2
diverse diersoorten	2
diverse levensvormen	2
diversiteit in mensen	2
diversiteit in planten en dieren	2
frisse lucht	2
gebied	2
geen monocultuur	2
gemengd	2
genetische manipulatie	2
goed voor het milieu	2
hergebruik	2
kleinschalig	2
kostbaar	2

Bijlage 4

Associaties met biodiversiteit

Associatie	Aantal keer genoemd
linkse politiek	2
micro-organismen	2
milieubewust	2
milieuvriendelijke producten	2
minder planten en dieren	2
minder soorten	2
mooi	2
natuurbeheer	2
natuurbehoud	2
natuurlijke variatie	2
opwarming	2
overbevolking	2
probleem	2
rassen	2
ruimte	2
samen	2
schoon water	2
vee	2
veelzijdig	2
vegetarier	2

Associatie	Aantal keer genoemd
vegetatie	2
verandering	2
verantwoord	2
vers	2
verscheidenheid aan levensvormen	2
verschillende dierensoorten	2
verschillende mensen	2
verschillende planten en dieren in een gebied	2
verschillende producten	2
verschillende soorten natuur	2
vlees	2
vlinders	2
vogels	2
wisselen	2
zuurstof	2
1 soort landschap	1
1 soort planten	1
aanbod	1
aanpassing	1
Aantallen	1

Associatie	Aantal keer genoemd
aanvullend	1
activisten	1
alle planten en dieren in een gebied	1
alleen biologisch	1
basic	1
bedreigde bijenstand	1
bedreigde dierensoorten	1
begroeiing	1
beheer	1
behoud	1
behoud of juist verlies van planten- en dierensoorten	1
behoud van de bestaande verscheidenheid aan soorten flora en fauna	1
behoud van soorten	1
bepaalde vorm van leven	1
beplanting voor de natuur	1
beter	1
beter maar duurder	1
beter voor de aarde	1
beter voor ecosysteem	1
betere landbouw en veeteelt	1

Bijlage 4

Associaties met biodiversiteit

Associatie	Aantal keer genoemd
bewuste voedselproductie	1
bijensterfte	1
biobak	1
biogroenten en aardappelen	1
biological diversity	1
biologisch afval	1
biologisch boeren	1
biologisch evenwicht	1
biologisch gekweekt	1
biologisch verantwoord handelen	1
biologisch werken	1
biologische groente	1
bioloog	1
bionisch	1
bioritmes	1
biotoop	1
bio-voer	1
bloementuin	1
bodemkunde	1
boerderijen	1

Associatie	Aantal keer genoemd
bossen	1
brandstof-alternatieven	1
brede verbreiding van planten en dieren	1
breder aanbod	1
buiten	1
climate change	1
complex ecosysteem met bodem, planten en dieren	1
consuminderen	1
creatief	1
cult	1
culturen	1
cyclus	1
daling	1
de natuur die elkaar aanvult, de verschillende vormen van flora en fauna welke met en van elkaar leven en de variatie erin	1
dichtbij huis	1
dierenleven	1
dierenwelzijn	1
diervriendelijk	1
divers voedsel	1
diverse afdelingen van de bioindustrie (planten, dieren, milieu)	1

Associatie	Aantal keer genoemd
diverse groenten	1
diverse lagen van de bevolking	1
diverse planten	1
diverse soorten	1
diverse soorten natuur	1
diversiteit aan bomen	1
diversiteit aan diersoorten	1
diversiteit aan planten	1
diversiteit binnen een ecosysteem	1
diversiteit van de biologische omgeving	1
diversiteit van leefgebieden	1
diversiteit van leven	1
diversiteit van planten en dieren	1
DNA	1
doorgeslagen overheidsbemoeienis in negatieve zin	1
duurder	1
duurzaam natuurbeheer	1
duurzaam ondernemen	1
duurzame producten	1
eco voedsel	1

Bijlage 4

Associaties met biodiversiteit

Associatie	Aantal keer genoemd
ecocultuur	1
ecologisch waardevol	1
economisch belangrijk	1
een groot bodemleven	1
een soort speciment	1
elk jaar een ander soort groente of graan ed. op een stuk land	1
energietransitie	1
etenswaren	1
evenwicht in de natuur	1
evenwicht in planten en dieren	1
faunabeheer	1
fijn samenleven	1
fragmentatie	1
fruit	1
Gaia	1
gedifferentieerdheid	1
geen chemische middelen	1
geen kleurstof	1
geen overheersing	1
geen planeet B	1

Associatie	Aantal keer genoemd
geen vergif spuiten	1
gefokte dieren	1
geheel van het leven op aarde	1
geitenwollensokken	1
gender	1
genen	1
genetica	1
genetische diversiteit	1
gevaar voor uitsterven dieren en planten	1
gevaar voor voedselproductie	1
gevarieerde natuur	1
gewoon te veel	1
gezond ecosysteem	1
gezond klimaat	1
gezonde grond en gewassen	1
gezonde leefomgeving	1
gezonde natuur	1
gezonde producten	1
gft	1
goed idee	1

Associatie	Aantal keer genoemd
goed voor aarde	1
goed voor klimaat	1
graad van verscheidenheid aan levensvormen binnen een gegeven ecosysteem, bioom, geografisch gebied of de gehele planeet	1
groene diversiteit	1
groene energie	1
groene steden	1
groene tuin	1
groenten gekweekt in een schonere natuur	1
grond	1
grondstoffen	1
grote verscheidenheid aan dieren en planten	1
Guerlain	1
half earth	1
handelsverbod	1
harmonie	1
hoeveelheid	1
hype	1
in stand houden	1
inclusiviteit	1

Bijlage 4

Associaties met biodiversiteit

Associatie	Aantal keer genoemd
industrie	1
informatief	1
innovatie	1
inspanningsverplichting	1
intensieve landbouw	1
invasieve soorten	1
invloed op elkaar	1
is er bijna niet meer	1
keurmerken	1
keuze	1
kippen	1
klaprozen	1
klimaatbeheersing	1
koeien	1
koraal	1
kosten	1
kosten- baten	1
kringlooplandbouw	1
kruiden	1
kruidenstroken langs akkers	1

Associatie	Aantal keer genoemd
landelijk	1
leven en laten leven	1
levensmiddelen	1
levensvatbaarheid	1
lichaam	1
linkse hobby	1
lokaal	1
luchtvervuiling	1
meer aandacht voor groen in steden en wijken	1
meer dieren	1
meer kansen	1
meer planten	1
meer planten en bloemen aanplanten	1
meer soorten	1
meer soorten groente	1
meer soorten natuur	1
meer struiken en bomen voor de insecten	1
meer verscheidenheid in soorten	1
meerdere planten	1
mens vernietigt dit	1

Associatie	Aantal keer genoemd
menselijk lichaam	1
menselijke invloeden	1
mest	1
mijn tuin	1
milieuactivisten	1
milieubeleid	1
milieubescherming	1
milieudrammers	1
milieuschade	1
milieuvervuiling	1
minder co2 uitstoot	1
minder kunstmest en pesticiden	1
minder schadelijke stoffen	1
minder veeboeren	1
minder ziektes	1
mogelijke bron voor nieuwe geneesmiddelen	1
monocultuur	1
monsanto	1
Natura 2000	1
natuur en milieu	1

Bijlage 4

Associaties met biodiversiteit

Associatie	Aantal keer genoemd
natuur in balans	1
natuur in de stad	1
natuur voor de toekomst	1
natuurlijke diversiteit	1
natuurlijke grondstoffen	1
natuurlijke omgeving	1
natuurlijke wijze	1
natuurreservaat	1
natuurvriendelijk	1
neemt af	1
neergaande lijn	1
niet overal hetzelfde	1
niet uitputtend	1
niet werken	1
nieuw leven	1
oerwoud	1
oevers	1
onbespoten	1
ondernemend	1
onderscheid	1

Associatie	Aantal keer genoemd
onderzoeken	1
onkruiden	1
ontspanning	1
onzin	1
ook "oude" groentes zijn goed en lekker	1
oplossing voor problemen	1
oplossingen voor de bio-industrie	1
overleven	1
parapluterm	1
Parijs	1
parkjes	1
per jaar een stuk land groen laten en ander jaar verbouwen	1
plagen	1
planmatig verschillende gewassen telen	1
plantaardig eten	1
planten en bomen	1
plantenleven	1
plastic soep	1
politiek	1
populaties	1

Associatie	Aantal keer genoemd
puur	1
puur natuur	1
recycling	1
resistentie	1
rijk aan natuurproducten	1
rijkdom	1
rijkdom aan planten- en diersoorten	1
rijke flora en fauna	1
rijke natuur	1
ruim scala	1
samenhang	1
samenhang tussen verschillende levensvormen	1
samenleven	1
schadelijke en onschadelijke bestrijdingsmiddelen	1
schepping	1
schone lucht	1
schone wereld	1
schoon	1
snelweg	1
staat erg onder druk	1

Bijlage 4

Associaties met biodiversiteit

Associatie	Aantal keer genoemd
stabiliteit	1
stad	1
stadse fratsen	1
steeds minder	1
sterk	1
stikstofuitstoot	1
streven	1
symbiose	1
systeem	1
te laat	1
teelt	1
terug naar natuur	1
terugwinnen	1
toekomstbestendig	1
tuin	1
uiteenlopend	1
uitgebreid	1
uitgekiende natuurlijke vijanden i.p.v. vergif	1
uitsluiting van de meerderheid van gewone burgers	1
uitsterven bedreigde diersoorten	1

Associatie	Aantal keer genoemd
uitstoot	1
uniek	1
universiteit	1
vangstverbod	1
variatie in het landschap	1
variatie in soorten	1
varkens	1
veehouderij	1
veel	1
veel noodzakelijke natuurverschillen	1
veel planten- en diersoorten zijn al verdwenen	1
veel verschillen	1
veel verschillende dieren	1
veel verschillende levensvormen	1
veel verschillende natuur	1
veel verschillende rassen van 1 soort planten	1
veelsoortige flora en fauna	1
veelsoortigheid	1
veelvoud	1
veelzijdigheid in planten en dieren	1

Associatie	Aantal keer genoemd
veestapel	1
veeteelt	1
vele bloemen planten	1
vele levensvormen	1
veranderd biotoop	1
verantwoord geproduceerd	1
verantwoordelijkheid	1
vergroening	1
verkeerde keuze	1
verminderd	1
vernietiging regenwoud	1
verscheidenheid aan bloemen en planten	1
verscheidenheid aan gewassen	1
verscheidenheid aan planten en dieren in een bepaald gebied	1
verscheidenheid aan soorten en hun interactie	1
verscheidenheid in soorten	1
verscheidenheid in voedsel voor dieren	1
verscheidenheid in voedselproductie	1
verschillen in eetgewoonte	1
verschillen in landbouw	1

Bijlage 4

Associaties met biodiversiteit

Associatie	Aantal keer genoemd	Associatie	Aantal keer genoemd	Associatie	Aantal keer genoemd
verschillen in leefomgeving	1	verzameling	1	zorg voor planten en dieren	1
verschillend gebruik van de aarde	1	voedselkringloop	1	zorgen	1
verschillend vlees en groenten eten	1	voedselvoorziening	1	zoveel mogelijk biologisch voortbrengen	1
verschillende beplanting	1	volkstuintjes	1		
verschillende bloemen	1	vormen van leven	1		
verschillende bloemen, planten, dieren, bomen, gewassen	1	vroeger en nu	1		
verschillende brandstoffen	1	waarheid	1		
verschillende dieren op 1 plek	1	weerbaar	1		
verschillende dingen	1	weideland	1		
verschillende gewassen die samen voor een gezond ecosysteem zorgen	1	welvaart	1		
verschillende groei	1	wereld	1		
verschillende landschappen	1	wetgeving	1		
verschillende manieren	1	wild laten groeien van bloemen	1		
verschillende onderdelen die in het product wel of niet zitten	1	wilde dieren	1		
verschillende organismen	1	wordt minder	1		
verschillende planten in een gebied	1	zero energie	1		
verschillende rassen op verschillende plaatsen	1	zinloos	1		
verschillende sectoren	1	zo veel mogelijk soorten in stand houden	1		
verschillende soorten ongespoten groenten en fruit	1	zoals het hoort	1		
verspreidingsgebied	1	zonder biodiversiteit einde der mensheid	1		

Wij verminderen onze footprint

Motivaction
is ISO 14001-
gecertificeerd

Motivaction
gebruikt
energiezuinige
auto's

Motivaction
gebruikt groene
stroom

Motivaction
gebruikt uitsluitend
papier met een FSC-
label

Het auteursrecht op dit rapport ligt bij de opdrachtgever. Voor het vermelden van de naam Motivaction in publicaties op basis van deze rapportage - anders dan integrale publicatie - is echter schriftelijke toestemming vereist van Motivaction International B.V.

Beeldmateriaal

Motivaction heeft datgene gedaan wat redelijkerwijs van ons verwacht kan worden om de rechthebbenden op beeldmateriaal te achterhalen. Mocht u desondanks menen recht te kunnen doen gelden op gebruikt beeldmateriaal, neem dan contact op met Motivaction.

Pers- en publicatiebeleid

Het vermelden van de naam van Motivaction in persberichten en/of andere publicaties over door Motivaction uitgevoerd onderzoek is gebonden aan een aantal voorwaarden, zoals vastgelegd in ons [Pers- en publicatiebeleid](#).

Motivaction International B.V.

Marnixkade 109F
1015ZL Amsterdam

Postbus 15262
1001MG Amsterdam

020 589 83 83

info@motivaction.nl

www.motivaction.nl

Weet wat mensen drijft.

motivaction
insights and strategy